

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Tomaž Alojzij CZERNY

**ANALIZA SKUPNEGA UPRAVLJANJA NARAVNIH VIROV NA
PRIMERU AGRARNE SKUPNOSTI ŠKRBINA - RUBIJE - ŠIBELJI**

MAGISTRSKO DELO
Magistrski študij – 2. stopnja

**ANALYSIS OF THE COMMON-POOL RESOURCE MANAGEMENT
IN THE CASE OF AGRARIAN COMMUNITY ŠKRBINA - RUBIJE -
ŠIBELJI**

M.Sc. THESIS
Master Study Programmes

Ljubljana, 2014

Magistrsko delo je zaključek Magistrskega študijskega programa 2. stopnje Ekonomike naravnih virov na Oddelku za zootehniko Biotehniške fakultete. Delo je nastalo na Oddelku za agronomijo, Katedri za agrometeorologijo, urejanje kmetijskega prostora, ekonomiko in razvoj podeželja.

Kolegij študija Ekonomika naravnih virov je dne 5.3.2013 odobril temo in za mentorja imenoval prof. dr. Andreja Udovča, za recenzenta pa prof. dr. Staneta Kavčiča.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: doc. dr. Luka JUVANČIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: prof. dr. Andrej UDOVČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: prof. dr. Stane KAVČIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Datum zagovora:

Magistrsko delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisani se strinjam z objavo svojega dela na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je delo, ki sem ga oddal v elektronski obliki, identično s tiskano verzijo.

Tomaž Alojzij CZERNY

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD Du2
DK UDK 631(043.2)=163.6
KG kmetijstvo/agrarne skupnosti/naravni viri/soupravljanje/ankete/Slovenija
AV CZERNY, Tomaž Alojzij, dipl. inž. Zootehnik
SA UDOVČ, Andrej (mentor)
KZ SI-1230 Domžale, Groblje 3
ZA Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko
LI 2014
IN ANALIZA SKUPNEGA UPRAVLJANJA NARAVNIH VIROV NA PRIMERU
AGRARNE SKUPNOSTI ŠKRBINA - RUBIJE - ŠIBELJI
TD Magistrsko delo (Magistrski študij - 2. stopnja)
OP X, 46 str., 4 pregl., 13 sl., 2 pril., 37 vir.
IJ SI
JI sl/en
AI Soupravljanje z naravnimi viri je ena najstarejših oblik upravljanja z viri, ki v našem prostoru obstaja še izpred slovanskih časov. V zadnjem času se ta oblika soupravljanja izvaja v obliki agrarnih skupnosti, ki so se po osamosvojitvi Slovenije ponovno vzpostavile. Področje je v razvoju, tako glede zakonodaje kakor tudi glede upravljanja. Žal se v zakonodajo še ni vpeljal poseben skupnostni (izvorni) model upravljanja, agrarne skupnosti pa se premalo ukvarjajo z odnosi v skupnosti. V nalogi smo si zadali cilj ugotoviti ali se percepcija aktivnih in pasivnih članov agrarne skupnosti razlikuje, in to na področju upravljanja in v odnosu do okolja. V ta namen smo anketirali člane agrarne skupnosti in izvedli intervju z dosedanjim predsednikom agrarne skupnosti Škrbina - Rubije - Šibelji. Tekom naloge smo ugotovili, da se upravljavski cilji pasivnih in aktivnih članov razlikujejo, in to izraziteje na področju upravljanja, manj pa v odnosu do okolja. Nadalje smo ocenili robustnost agrarne skupnosti po sistemu osmih načel robustnosti in jo ocenili kot srednje robustno do robustno z dobrimi možnostmi preživetja. Tekom naloge smo ugotovili tudi, da člani ocenjujejo komunikacijo kot zelo pomembno oz. pomembno pri odločanju v agrarni skupnosti. Prepoznavajo tudi pomen usklajevanja glede rabe skupnih virov, saj večina članov meni, da je bistveno za preživetje agrarne skupnosti na dolgi rok.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Du2
DC UDC 631(043.2)=163.6
CX agriculture/agrarian communities/common-pool resource
management/questionnaires/Slovenia
AU CZERNY, Tomaž Alojzij
AA UDOVČ, Andrej (supervisor)
PP SI-1230 Domžale, Groblje 3
PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Animal Science
PY 2014
TI ANALYSIS OF THE COMMON-POOL RESOURCE MANAGEMENT IN THE
CASE OF AGRARIAN COMMUNITY ŠKRBINA - RUBIJE - ŠIBELJI
DT M. Sc. Thesis (Master Study Programmes)
NO X, 46 p., 4 tab., 13 fig., 2 ann., 37 ref.
LA sl
AL sl/en
AB Common pool resources can be placed among the oldest forms of management of natural resources. In Slovenia, this type of organization existed already before the Slavic colonization. Co-management of natural resources in the form of agrarian communities has been restored after Slovenia's independence in 1990s. Common pool resources scope has been developing, in terms of legislation, as well as in terms of management. Unfortunately, the legislation has not yet introduced a specific community (source) model of management; agrarian communities are insufficiently engaged in community relations. The main objective of this thesis was to determine whether the perceptions of active and passive members of the agrarian community are different in terms of management as well in relation to the environment. In this respect we surveyed the members of the agrarian community Škrbina - Rubije - Šibelji and interviewed the current President of the agrarian community. We found out that the management objectives of passive and active members differ especially in terms of management, less in relation to the environment. Furthermore we evaluated the robustness of agrarian community through the eight principles of the system and assessed it as medium robust to robust with good prospects of survival. Another finding of this thesis is also that the members recognize the importance of communication and cooperation. Surveyed members also recognize the importance of coordination on the use of common pool resources, since the majority of members believe that it is essential for agrarian community's long term survival.

KAZALO VSEBINE

	str.
KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA	III
KEY WORDS DOCUMENTATION	IV
KAZALO VSEBINE	V
KAZALO PREGLEDNIC	VI
KAZALO SLIK	VII
KAZALO PRILOG	VIII
OKRAJŠAVE IN SIMBOLI	VIII
RAZLAGA GESEL	IX
1 UVOD	1
2 PREGLED OBJAV	3
2.1 OSNOVNE OBLIKE IN RAZDELITEV DOBRIN	3
2.2 POIMENOVANJE SKUPNOSTI	4
2.3 ZGODOVINA AGRARNIH SKUPNOSTI V SLOVENIJI	5
2.4 STANJE AGRARNIH SKUPNOSTI V SLOVENIJI	8
2.5 PONOVO ORGANIZIRANJE AGRARNIH SKUPNOSTI V SLOVENIJI	10
2.6 OSEM NAČEL ROBUSTNIH ORGANIZACIJ S SKUPNIM UPRAVLJANJEM	12
3 MATERIAL IN METODE	18
4 REZULTATI	19
4.1 OPIS ZGODOVINE IN STANJA AGRARNE SKUPNOSTI ŠKRBINA - RUBIJE - ŠIBELJI	19
4.2 ANALIZA ANKETE	21
4.2.1 Klasifikacija anketiranih članov	21
4.2.2 Opredelitev aktivnih in neaktivnih članov in njihov pogled na upravljske cilje	23
4.2.3 Pogled aktivnih in neaktivnih članov na okoljske cilje	28
4.2.4 Pogled članov AS na sodelovanje in komunikacijo	30
4.3 ANALIZA ROBUSTNOSTI S POMOČJO OSMIH NAČEL ROBUSTNIH ORGANIZACIJ S SKUPNIM UPRAVLJANJEM - OPISNI DEL	33
4.3.1 Dobro opredeljene meje vira in uporabnikov	33
4.3.2 Sorazmerno ravnovesje med stroški in koristmi	33
4.3.3 Dogovor kolektivne odločitve	34
4.3.4 Nadzor	34
4.3.5 Stopnjevalne sankcije	34
4.3.6 Mehanizmi reševanja sporov	35
4.3.7 Osnovno priznavanje pravic	35
4.3.8 Ugnezdenje podjetja	35
4.4 ANALIZA ROBUSTNOSTI S POMOČJO OSMIH NAČEL ROBUSTNIH ORGANIZACIJ S SKUPNIM UPRAVLJANJEM - INTERPRETACIJA REZULTATOV	36
5 RAZPRAVA S SKLEPI	41
6 POVZETEK	45
7 VIRI	46
ZAHVALA	
PRILOGE	

KAZALO PREGLEDNIC

	str.
Preglednica 1: Klasifikacija dobrin	3
Preglednica 2: Kategorizacija zemljišč v lasti članov AS oz. njihovih družin	22
Preglednica 3: Analiza osmih načel robustnosti za agrarne skupnosti po Ostrom	36
Preglednica 4: Rezultati analize osmih načel robustnosti AS	39

KAZALO SLIK

	str.
Slika 1: Zaposlitveni status anketiranih članov agrarne skupnosti po deležih.....	21
Slika 2: Št. članov agrarne skupnosti, ki se redno udeležujejo sestankov agrarne skupnosti glede na št. članov, ki živijo na območju agrarne skupnosti	23
Slika 3: Št. članov agrarne skupnosti, ki so v obdobju treh let prispevali ideje pri upravljanju agrarne skupnosti, glede na št. članov, ki živijo na območju agrarne skupnosti	24
Slika 4: Št. članov agrarne skupnosti, ki bi bili pripravljene vlagati lastna sredstva v agrarno skupnost ob pričakovanju boljšega donosa na dolgi rok, glede na št. članov, ki živijo na območju agrarne skupnosti	25
Slika 5: Št. članov agrarne skupnosti, ki se redno udeležujejo sestankov agrarne skupnosti, glede na št. članov, ki so pri upravljanju agrarne skupnosti v obdobju treh let prispevali ideje	26
Slika 6: Št. članov agrarne skupnosti, ki se redno udeležujejo sestankov agrarne skupnosti, glede na št. članov, ki bi bili pripravljene vlagati lastna sredstva v agrarno skupnost ob pričakovanju boljšega donosa na dolgi rok.....	27
Slika 7: Št. članov agrarne skupnosti, ki se redno udeležujejo sestankov agrarne skupnosti, glede na št. članov, ki menijo, da bi se dalo iz agrarne skupnosti več iztržiti	28
Slika 8: Št. članov agrarne skupnosti, ki se redno udeležujejo sestankov agrarne skupnosti, glede na mnenje o smiselnosti umestitve območja agrarne skupnosti v Naturo 2000.....	29
Slika 9: Št. članov agrarne skupnosti, ki so v obdobju treh let prispevali ideje pri upravljanju agrarne skupnosti, glede na mnenje o smiselnosti umestitve območja agrarne skupnosti v Naturo 2000	29
Slika 10: Št. članov agrarne skupnosti, ki bi bili pripravljene vlagati (investirati) lastna sredstva v agrarno skupnost, ob pričakovanju boljšega donosa na dolgi rok, glede na mnenje o smiselnosti umestitve območja agrarne skupnosti v Naturo 2000	30
Slika 11: Ocena anketiranih članov agrarne skupnosti o pomembnosti komunikacije pri odločanju v agrarni skupnosti glede na mnenje anketiranih članov agrarne skupnosti, ali je na dolgi rok mogoče preživeti le, če se med seboj usklajujejo glede rabe skupnih virov.....	31
Slika 12: Občutek anketiranih članov o zadostnem upoštevanju njihovih idej glede na mnenje anketiranih članov, ali je na dolgi rok mogoče preživeti le, če se med seboj usklajujejo glede rabe skupnih virov.....	32
Slika 13: Mnenje anketiranih članov o smiselnosti predlagati več idej glede na prispevek novih idej, ki so ga dali anketirani člani pri upravljanju agrarne skupnosti v obdobju treh let.....	32

KAZALO PRILOG

Priloga A: Anketni vprašalnik

Priloga B: Intervju

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

AS   Agrarna skupnost

RAZLAGA GESEL

SKUPNO UPRAVLJANJE – Ena najstarejših oblik upravljanja, za katero je značilno, da lastništvo ni fizično razdeljeno. Lastništvo se določa po deležih med lastniki – člani.

ROBUSTNOST ORGANIZACIJE – Je sposobnost organizacije preživetja skozi daljše obdobje, pri tem pa se pravila znotraj organizacije oblikujejo in izpopolnjujejo ob konsenzu članov skupnosti.

AGRARNA SKUPNOST – ali skupina, sopsnik, sose(d)ska, srenja, komunela, jus (lat. ius), je skupnost fizičnih in pravnih oseb, ki po trenutni zakonodaji ni pravna oseba. Člani znotraj AS upravljajo s skupno lastnino, ki je v večini primerov geografsko vezana na območje ene vasi.

1 UVOD

Na območju Slovenije so se v procesu denacionalizacije ponovno vzpostavile agrarne skupnosti. Upravljanje le-teh pa je različno uspešno. V veliki meri je uspeh odvisen od angažiranosti članov, socialnega kapitala v skupnosti, ciljev, se pravi, če želimo uspešno soupravljanje, moramo poenotiti cilje, spodbuditi člane, da pričnejo aktivno sodelovati, ob tem pa vzdrževati visoko raven socialnega kapitala. Na svetu obstaja kar nekaj uspešnih sistemov upravljanja s skupnimi viri (Ostrom, 2009). Preučitev in morebitna implementacija le-teh na naše območje bi v prvi vrsti pripomogli k boljšemu razumevanju problematike agrarnih skupnosti, kasneje pa tudi k uspešnejšemu in učinkovitejšemu soupravljanju naravnih virov. Žal pa je raziskovanje in preučevanje področja upravljanja s skupnimi viri pri nas šele na začetku in tudi literature s tega področja je objavljene razmeroma malo.

Skupno upravljanje z naravnimi viri v našem prostoru je eksistiralo še pred slovansko kolonizacijo našega ozemlja (Jarc, 2010) in se je ohranilo do danes. Slovenski narod je spremljalo skozi zgodovino, vplivalo na odnose med ljudmi, na način življenja, ohranitev proizvodnega potenciala v hribovitih in za kmetovanje manj primernih območjih, deloma pa tudi na ohranitev kulturnega in zgodovinskega izročila. Tako Rodela (2012a) opisuje pomen skupnega upravljanja na področju Tržaškega krasa pri ohranjanju kulturne in jezikovne dediščine. Tu so člani 31 srenjskih in jusarskih skupnosti slovenska jezikovna manjšina. Aktivnosti znotraj srenjskih in jusarskih skupnosti potekajo v slovenskem jeziku. Tudi objave v uradnem listu, ki se navezujejo na srenjske in jusarske skupnosti ali njihovo lastnino izhajajo v slovenskem prevodu. Bistveni vpliv na današnje stanje pa ima obdobje socializma in posledična razlastitev članov agrarnih skupnosti. S tem je bila prekinjena kontinuiteta tovrstnega načina upravljanja. Predvidevamo lahko, da je odsotnost kontinuiranega skupnega upravljanja agrarnih skupnosti močno vplivala na percepcijo njihovih članov glede organiziranosti in načina skupnega upravljanja. Izhajamo iz podmene, da se med člani agrarnih skupnosti pojavljajo značilne razlike v percepciji glede organizacije in delovanja le-teh. Raziskava, ki bi obravnavala percepcijo AS v specifičnih slovenskih razmerah po našem vedenju ne obstaja. V nalogi skušamo zapolniti to vrzel in z vpogledom v percepcijo AS s strani njihovih članov prispevati dodatne informacije za učinkovitejšo ponovno organizacijo agrarnih skupnosti.

Del moje rodbine izhaja iz vasi Škrbina na Krasu, kjer se je del tradicije agrarne skupnosti prenašal iz roda v rod in se je obdržal skozi čas navkljub različnim družbenopolitičnim sistemom, ki so bili taki obliki upravljanja bolj ali manj naklonjeni. Dober primer ohranitve tradicije skupnega upravljanja je tako imenovana

»rabuta«, ko se sovaščani zberejo in urejajo skupno dobro, na primer okolico vasi, obnovo skupnih objektov in infrastrukture.

Čas, v katerem živimo, zožuje možnosti za individualizem, skupno upravljanje z viri pa nas uči sodelovanja, sprejemanja različnih mnenj, upoštevanja drugače mislečih in tako krepi socialni kapital.

V nalogi v prvem delu opredeljujemo problematiko upravljanja virov iz različnih zornih kotov. Nadalje opisujemo zgodovino agrarnih skupnosti na slovenskem ter kakšno je trenutno stanje na področju zakonodaje in organiziranosti le-teh. V opisu metod utemeljujemo uporabnost in opredeljujemo načela robustnosti agrarnih skupnosti, ki smo jih povzeli po delu Nobelove nagrajenke Elinor Ostrom (Ostrom, 2009; Poteete in sod., 2010; Ensminger, 2000, 2001; Poklembová, 2013). V empiričnem delu naloge analiziramo odgovore anketnega vprašalnika in preverjamo dve temeljni raziskovalni vprašanji:

- Ali se upravljavski cilji aktivnih članov agrarne skupnosti razlikujejo od ciljev pasivnih članov agrarne skupnosti?
- Ali aktivni člani agrarne skupnosti preferirajo ekonomske cilje, pasivni člani agrarne skupnosti pa okoljske cilje?

V nalogi nadalje ocenjujemo robustnost agrarne skupnosti s pomočjo osmih načel. Pri tem si pomagamo z intervjujem, ki je bil opravljen z bivšim predsednikom agrarne skupnosti, in z odgovori iz anketnega vprašalnika.

2 PREGLED OBJAV

2.1 OSNOVNE OBLIKE IN RAZDELITEV DOBRIN

Po Ostrom in Schlager (1996) lahko lastnino glede na lastniške pravice v osnovi razdelimo v dve skupini:

- Prva skupina so viri prostega – odprtega dostopa. Te lahko opredelimo kot nelastniške in posledično lahko pričakujemo, da bodo prekomerno izkoriščani, okoli njih se bodo pojavljali spori in obstaja verjetnost, da bodo viri na koncu uničeni.
- Druga skupina so viri, ki vključujejo lastninsko pravico – vključno z zasebno lastnino, državno lastnino, skupno lastnino. Tako lokalno izbrani kot od zunaj določeni lastniški sistemi lahko znižajo stroške sistema odprtega dostopa, kar pa se odraža na različne načine in je odvisno od lastnosti vira, lokalne skupnosti in specifičnih upravljavskih pravil. Tako razviti oz. zavestno ustvarjeni lastninski sistemi so bistvenega pomena pri regulaciji rabe naravnega vira.

Preglednica 1: Klasifikacija dobrin (Ostrom V. in Ostrom E., 1999)

		RIVALSTVO	
		VISOKO	NIZKO
MOŽNOST IZKLJUČITVE	ENOSTAVNA	ZASEBNA LASTNINA (ČEVLJI, AVTO, KNJIGE)	KLUBSKE DOBRINE (GLEDALIŠČA, ELEKTRIKA, KNJIŽNICE)
	OTEŽENA	SKUPNA LASTNINA (NAMAKALNI SISTEMI, GOZDOVI, PAŠNIKI)	JAVNE DOBRINE (CIVILNA ZAŠČITA, OBRAMBA, CESTE, JAVNA RAZSVETLJAVA)

Ostrom V. in Ostrom E. (1999) sta razdelila dobrine v širi skupine glede na karakteristiki rivalstva in izključevanja uporabe (preglednica 1). Karakteristiki med seboj nista odvisni. Pri tem je pomembno, da upoštevamo mehak prehod med posameznimi oblikami dobrin. V osnovi lahko govorimo o dveh skrajnostih: čiste zasebne dobrine in čiste javne dobrine. Pri tem navajata, da za dobrine skupnega upravljanja velja, da je izključevanje neizvedljivo, saj je uporabnikom (članom) tako rekoč nemogoče omejiti dostop, kar pa pomeni, da fiksno določen delež dobrine posameznega uporabnika omejuje količino dobrine za souporabnike. Tudi Williams (1998) navaja, da vire skupnega upravljanja označujeta dve pomembni karakteristiki: izključevanje uporabnikov je težavno: npr. stroški pri vzpostavitvi lastninske pravice, nadzor dostopa do virov. Možnost delitve pa ustvarja rivalstvo med uporabniki; vsak

član, ki izkorišča skupne vire (hrana, energenti, krma, konstrukcijski materiali) s področja skupnega upravljanja, onemogoča ostalim članom uporabo tega vira. Posledično je pomembno, kako se usklajuje poraba – izkoriščanje virov, da preprečimo prekomerno izrabo območja oz. virov.

Blaznik (1970) navaja, da je lahko pri skupnem upravljanju z viri v kmetijstvu proizvodnja organizirana skupno (paša, molža, sirarstvo) ali pa ločeno (vsako gospodarstvo se oskrbuje z lesom za kurjavo).

Rodela (2012b) poudarja, da je uporaba naravnih virov skozi čas ključnega pomena, in ugotavlja, da so tudi v današnjem času, ki ga je zaznamoval hitri tehnološki napredek, naravni viri nenadomestljivi.

Naravne vire okvirno razdeli z več aspektov:

- Po izvoru na nežive abiotske in žive biotske
- Po namenu uporabe na obnovljive in neobnovljive

2.2 POJMOVANJE SKUPNOSTI

Ostrom in sod. (2002) navajajo, da je neizključevanje uporabnikov ena glavnih značilnosti javnih dobrin, kar lahko vodi v prekomerno izkoriščanje virov in je znano pod pojmom tragedija skupne lastnine¹. Pri tem pa Cooper in sod. (2009) ugotavljajo, da je za zemljišča v skupni rabi lahko natančno določena lastninska pravica in posledično tudi odgovornost za njihovo ustrezno upravljanje. Z določeno lastninsko pravico pa se lahko zmanjša verjetnost prekomernega izkoriščanja vira. Nadalje ugotavljajo, da pri javnih dobrinah večjega pomena za državo in družbo, kot sta npr. kvaliteta zraka, biodiverzitet, lahko dosežemo koordinacijo ponudbe in povpraševanja s kompleksnejšimi mehanizmi socialnega delovanja. Pri tem pa je bistveno, da dosežemo skupno artikulacijo povpraševanja glede na obseg javne dobrine in upoštevanje družbe kot celote.

Pek Drapal in sod. (2004) označujejo pojem skupnost prostorsko, se pravi, v katerem in kako velikem prostoru živi skupnost (lokalna, regionalna, nacionalna ali globalna). Zato pri prostorski obravnavi skupnosti upoštevamo aspekte interesov, želja,

---

¹Tragedijo skupne lastnine je opisal Hardin (1968). Posameznik, ki deluje racionalno in individualno, postavlja lastne interese v ospredje. S tem deluje v nasprotju z dolgoročnimi interesi skupnosti, npr. prekomerno izčrpava vir, kar je Hardin G. ponazoril s primerom skupnega pašnika, kjer pase več pastirjev. Vsak pastir, kot racionalni posameznik, želi maksimirati svoj dobiček. Pri tem se posledično vpraša, kaj se bo zgodilo, če svoji čredi doda še eno žival. Posledici sta dve; pozitivna: korist od dodane živali in negativna: možen pojav prekomerne obtežitve travnika, kar vodi v izčrpanje vira. Racionalno se odloči za dodatno žival. Problem je toliko hujši, ker si pašnik deli več pastirjev. Tu se pojavi bistvo tragedije skupne lastnine, saj je sistem naravnani tako, da spodbuja pastirje k večanju črede, kar pa vodi v popolno izčrpanje vira. Avtor nadaljuje, da se tragedija skupne lastnine izkazuje tudi v obratni smeri, v onesnaževanju našega okolja. Tu ni bistveno, kaj se vzame iz skupne lastnine, ampak, kaj se vanjo vrne: kemični in radioaktivni odpadki, odplake v vodo, nevarni plini v zrak .... Racionalni posameznik zopet ugotovi, da so njegovi stroški v primeru izpusta nevarnih snovi v okolje nižji v primerjavi z odgovornim ravnanjem z odpadki. Elinor Ostrom je teorijo o tragediji skupne lastnine delno ovrgla.

pričakovanj in zahtev do organizacije. Dodatna težava pa je percepcija posameznika oz. skupnosti, saj prostorske meje niso samo geografsko določljive, ampak so tudi posledica socialno-psiholoških procesov.

Nadalje se skupnost deli glede na interesno opredelitev – ljudi, ki imajo skupne interese in izvor. Interesne skupnosti so tako lahko geografsko omejene interesne skupnosti ali pa interesne negeografske skupnosti (npr. znanstvena skupnost, poslovna skupnost). Dejstvo je, da se prostorske in interesne skupnosti med seboj pogosto prekrivajo. Organizacija in njeni člani so tudi sestavni del teh skupnosti, ki so prostorsko večinoma lokalne (Pek Drapal in sod., 2004).

Pri načrtovanju in izvajanju aktivnosti organizacije seveda ne zadošča zgolj prostorska in/ali interesna opredelitev, treba je upoštevati tudi interakcije (medsebojno vplivanje) posameznikov, ki živijo na določenem območju. Iz tega lahko povzamemo, da lokalno skupnost obravnavamo kot kompleksno in dinamično celoto številnih in raznolikih sil ter razmerij, katerih bistvena značilnost je predvsem nenehno ali vsaj pogosto spreminjanje moči in smeri delovanja. Za boljše razumevanje parametrov sil ter razmerij je treba upoštevati vpliv formalnih in neformalnih izoblikovanih skupin, institucij, omrežij, ki delujejo v lokalnem prostoru (Pek Drapal in sod., 2004).

2.3 ZGODOVINA AGRARNIH SKUPNOSTI V SLOVENIJI

Rodela (2012b) in Jarc (2010) ugotavljata, da sega zgodovina srenjskih skupnosti v daljno preteklost. Skozi zgodovino so oblasti večkrat nasprotovale srenjski ureditvi in jo poskusile preoblikovati v drugo obliko upravljanja ali pa jo kar ukiniti. Valenčič (1970) navaja, da se je agrarna posest skozi zgodovino večkrat preoblikovala. Skupna raba zemlje je prevladovala v predfevdalni dobi, do 12 stoletja, ko je prišlo do dvodelbe v individualno in skupno. Poljedelstvo, vinogradništvo in vrtnarstvo se je povečini upravljalo individualno, upravljanje gozdov in pašnikov pa večinoma skupno.

Jarc (2010), ki je proučeval območja visoke Gorenjske, opisuje, da so že v antiki nastala poljedelska naselja, kot npr.: Radovljica, Vrba, Lesce, ki imajo svoje gmajne, na katerih pasejo. Stari srenjski sistem se je s staroselcev zaradi specifičnega in postopnega priseljevanja prenesel na Slovane. Avtor tudi navaja, da je lahko ena srenja obsegala dve ali več vasi. Razpolaganja z zemljišči in oblike posameznih posesti so bila v veliki meri odvisna od nastanka vasi, ustanovitelja in nadaljnjih dogodkov. Srenje z zelo zgodnjim nastankom so lahko avtonomno razpolagale z zemljiščem, pri tistih s kasnejšim nastankom pa se je avtonomija zmanjševala. Glede na diferenciacijo in razvoj loči različne skupnosti:

- Prvotna skupnost – v tej obliki zemljišče ni lastnina, družba je na razvojni stopnji lovstva in nabiralništva.
- Pašna skupnost – določeno zemljišče se uporablja za pašo živali. V tej dobi se pojavi pretenzija na določeno zemljišče. Pojavi se tudi specializacija del (lovci, pastirji).
- Obdelovalna skupnost – določeno zemljišče se obdeluje skupno, a ta oblika kmalu razpade na posamezne družine, ki skupaj gospodarijo na delu zemljišča, kar pripelje do vaške skupnosti, kjer pa se ohrani del zemljišč za skupne potrebe, na primer paša . Skozi zgodovino pa je področje zaznamovalo več prelomnic:
- Na prehodu iz srednjega v novi vek izguba sodne avtonomije srenj pripomore k borbi za »staro pravdo«.
- Leta 1768 pod vladavino Marije Terezije je izšel razglas o razdeljevanju zemlje z namenom povečati moč posameznih kmetij, ki bi bile tako sposobnejše plačevati davke. Nasledniki Marije Terezije so to politiko kasneje še okrepili.

Žvipelj (2000) opisuje, da je oblast od sredine 18. stoletja skušala z zakonodajo doseči izboljšanje stanja srenjskih zemljišč, vendar so uporabniki, ki so imeli nejasno določene pravice, zanemarjali zemljišča, kar je vodilo v porast parazitskih boleznih pri živini. Pojavilo se je tudi prekomerno izrabljanje virov (gozdov in pašnikov), kar je rezultiralo v pustošenju. Pojavljala so se tudi nasprotja oz. spori med podložniki, saj so želeli širiti pašnike na območje gozdov, kar pa je bilo v nasprotju z interesi fužinarjev oz. gosposke. Marija Terezija je izdala ukaz o delitvi srenjskih zemljišč, ki pa se predvsem v planinskih predelih ni dokončno realiziral. To obdobje je trajalo vse do konca 19. stoletja.

Tudi Vilfan (2013) ugotavlja, da je večina planin do danes ostala v skupni lasti, čeprav jih je oblast že od srednjega veka skušala razdeliti med posamezne kmetije. Pravico do paše na planinah si imele praviloma skupnosti, kot so bile na primer srenje, sose(d)ske, pašne zadruga, pašne in agrarne skupnosti.

Rodela (2012b) in Žvipelj (2000) poudarjata vpliv modernizacije pri izrabi zemlje oz. fiziokratskega odnosa do zemlje na spremenjen način obdelave zemlje (uvedba mehanizacije, pogozdovanje) in vpliv uvedbe hlevske reje, kar pospešuje individualizacijo kmetovanja in pomeni dodatni pritisk na srenjsko ureditev.

Leta 1947 pa je tedanja oblast srenjsko zemljo podržavila, zato se nekatere agrarne skupnosti še vedno borijo za vrnitev zemlje, ki so jo izgubile. Razlastninjenje AS se je izpeljalo z Zakonom o agrarnih skupnostih iz leta 1947 in z Zakonom o razpolaganju s premoženjem bivših agrarnih skupnosti iz leta 1965 (Jarc, 2010).

Šele leta 1991, z osamosvojitvijo Slovenije in sprejetjem Zakona o denacionalizaciji, se je obrnil trend v pozitivno smer, predvsem z iniciativo posameznikov, ki so dosegli vrnitev lastnine agrarnim skupnostim. Z zakonom o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti je prišlo do legalizacije skupnega upravljanja in do denacionalizacije virov, kar je oživilo zanimanje za skupna zemljišča in objekte. Kasneje se je zakon skoraj letno dopolnjeval in spreminjal (Rodela, 2012b).

V Sloveniji je bila leta 1992 sprejeta strategija razvoja slovenskega kmetijstva, v kateri so kmetijstvu poleg pridelave kakovostne hrane priznane tudi druge funkcije, katerih cilji so tudi ohranjanje poseljenosti, ohranjanje kulturne krajine, ohranjanje kmetijske zemlje, varstvo kmetijskih zemljišč, varstvo voda pred onesnaževanjem in nesmotrno rabo. V strategiji je navedeno, da je kar 70% kmetijskih zemljišč v Sloveniji v območjih, kjer so pridelovalne razmere omejene. Omejitve predstavljajo nadmorska višina zemljišč, konfiguracija terena, klimatske razmere, oddaljenost kmetij od administrativno gospodarskih središč in dostopnost do kmetije. Na območjih s težjimi pridelovalnimi razmerami je večja verjetnost, da bo kmetijska pridelava opuščena, posledično pa se bodo ta zemljišča zaraščala; pridelava na zemljiščih z lažjimi pridelovalnimi pogoji, ki pa so praviloma v nižinah, pa bo intenzivnejša. To je ena ključnih razvojnih nevarnosti v Sloveniji. Planine spadajo (Strategija razvoja ..., 1992) v kategorijo območij s težjimi pridelovalnimi razmerami, za katere so v strategiji predvideni ukrepi strukturne politike.

Pri tem so prednostne programske usmeritve:

- I. Zagotavljanje stabilnih proizvodnih in ekonomskih razmer za kmetijstvo
- II. Prestrukturiranje in dvig konkurenčnosti kmetijstva in povezanih panog
- III. Ohranjanje rodnosti tal in proizvodnega potenciala kmetijskih zemljišč
- IV. Učinkovitejše tržno organiziranje kmetijstva, krepitev agroživilskih verig in večja prepoznavnost domačih proizvodov
- V. Krepitev zagotavljanja javnih dobrin kmetijstva na področju varstva okolja in ohranjanja kulturne krajine
- VI. Socialno vzdržen in skladen razvoj podeželja
- VII. Večja vloga znanja in njegov učinkovitejši prenos

Tudi resolucija o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020 »Zagotovimo si hrano za jutri« (2011) poudarja trajnostni razvoj na področju kmetijstva in proizvodnje hrane. Trajnostni razvoj pa vključuje ekonomski, socialni in okoljski vidik. Pri tem se poudarja večnamenskost kmetijstva, kar pomeni, da se poleg varne hrane, varovanja kmetijskih zemljišč zagotavlja tudi skladen in socialno vzdržen razvoj.

2.4 STANJE AGRARNIH SKUPNOSTI V SLOVENIJI

Agrarnim skupnostim je bilo do sedaj vrnjeno 77.486,47 hektarjev zemljišč, kar znese 3,67% celotnega ozemlja Republike Slovenije. Registriranih je 638 AS, 547 AS pa je takih, katerim je bilo vrnjeno premoženje in v registrih upravnih enot ni zabeleženo, da bi bile ukinjene. Statistična razporeditev kaže, da je največ, 113 AS, s površino med 15 in 50 hektarjev, 110 jih je v razredu med 100 in 300 hektarjev, pri 95 AS površina ne presega 5 hektarjev, v razredu med 50 in 100 hektarji je 77 AS in 71 AS v razredu med 5 in 15 hektarjev. V ostalih razredih ni več kot 34 AS (Premrl, 2013).

Iz registrov, v katerih so podatki za 545 AS, lahko ugotovimo, da je registriranih članov agrarnih skupnosti 18.471. V povprečju s posamezno agrarno skupnostjo upravlja 34 članov. Najmanjše AS upravljajo 3 člani, največjo pa 513 članov. Za 487 AS ni bilo mogoče pridobiti podatka o številu članov in površini. Povprečna površina na člana AS je 5,46 hektarjev zemljišča. Iz statistične razporeditve pa je razvidno, da je v 67,97% površina na člana pod 3 hektarji; le v treh primerih pa je razmerje nad 100 hektarjev na člana, in to na območju Zahodnih Julijskih Alp (Premrl, 2013). Od tega je v registru kmetijskih gospodarstev registriranih 117 AS, ki upravljajo tudi planine (Vilfan, 2013).

Petek in Urbanc (2007) sta izdala članek, v katerem prikazujeta skupna zemljišča z zgodovinskega in družbenega aspekta. Pri tem sta poudarila pomembnost skupnih zemljišč v smislu ohranitve kmetijske pokrajine. Ugotavljata, da je bil v preteklosti poudarek na gospodarski funkciji, v današnjem času pa se gospodarska funkcija umika ekološki in okoljevarstveni funkciji. Značilnost skupnih zemljišč je stalno spreminjanje, na to pa vplivajo tako naravne kot družbene sestavine. To se v sedanjosti vidi po zaraščanju teh površin. V urbanih območjih pa skupna zemljišča ogroža ekspanzija gradnje.

Tako se ocenjuje, da je bilo pred letom 1948 na Slovenskem okoli 1000 agrarnih skupnosti. (Po nekaterih ocenah, ki temeljijo na ustnem izročilu, jih je bilo celo 1500 ali 2000). Po letu 2007 pa se ocenjuje, da jih je le še med 660 in 665. Iz tega lahko razberemo, da se je število agrarnih skupnosti v tem obdobju zmanjšalo približno za eno tretjino.

Prekinitev razvoja agrarnih skupnosti, ki je trajala pol stoletja, je na razvoju tega področja pustila posledice, vendar se je del te starodavne oblike upravljanja s skupnimi viri ohranil. Tako se je do leta 2007 na območju dinarskega dela Slovenije ponovno vzpostavilo 220 agrarnih skupnosti, v alpskem delu 190, v panonskem delu

110 in v sredozemskem delu Slovenije 97 agrarnih skupnosti. AS v dinarskem delu Slovenije obsegajo 13 % vseh površin AS (Petek in Urbanc, 2007).

2.5 PONOVO ORGANIZIRANJE AGRARNIH SKUPNOSTI V SLOVENIJI

Lastninska pravica po 37. členu Stvarnopravnega zakonika (2002) obsega upravičenje imeti stvar v posesti, jo uporabljati in uživati na najboljše način ter z njo razpolagati. Omejitve uporabe, uživanja in razpolaganja lahko določi samo zakon. Lastninska pravica ne more biti vezana na rok ali pogoj, razen če zakon določa drugače. Če imata dve ali več oseb lastninsko pravico na nerazdeljeni stvari (solastniki) in je delež vsakega izmed njih določen v sorazmerju s celoto (idealni delež), gre za solastnino, na primer delež do $\frac{1}{2}$. Če solastniški deleži niso določeni, se domneva, da so solastninski deleži enaki (65. člen SPZ).

Solastnik ima pravico imeti stvar v posesti in jo skupaj z drugimi solastniki uporabljati sorazmerno svojemu idealnemu deležu, ne da bi s tem kršil pravice drugih solastnikov. Solastnik lahko razpolaga s svojo pravico (solastninskim deležem) brez soglasja drugih solastnikov. Če je predmet solastnine nepremičnina, pa imajo drugi solastniki pri prodaji (solastninskega deleža) predkupno pravico. Če predkupno pravico uveljavlja hkrati več solastnikov, lahko vsak od njih uveljavlja predkupno pravico v sorazmerju s svojim idealnim deležem (66. člen SPZ). Plodovi, ki jih daje stvar v solastnini, se delijo med solastnike v skladu z njihovimi idealnimi deleži. Če to ni mogoče (mladič solastne živali), so plodovi v solastnini solastnikov matične stvari.

Stroške uporabe, upravljanja in druga bremena, ki se nanašajo na celo stvar, krijejo solastniki v sorazmerju z velikostjo idealnih deležev (68. člen SPZ).

Zakon o vzpostavitvi agrarnih skupnosti je bil sprejet leta 1994. Žal pa se s strani pristojnih organov do sedaj še ni vzpostavil centralni register agrarnih skupnosti, kar je neskladno s šestim členom Zakona o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic (2011), ki določa:

- *»Šteje se, da je agrarna skupnost ponovno organizirana, ko je vpisana v register agrarnih skupnosti.*
- *Register je javna evidenca agrarnih skupnosti in njihovega članstva.*
- *Register agrarnih skupnosti in njihovih članov vodi za kmetijstvo in gozdarstvo pristojni organ.*
- *Minister, pristojen za kmetijstvo, predpiše vsebino registra in bistvene sestavine pravil agrarne skupnosti v 30 dneh po uveljavitvi tega zakona.«*

Rodela (2012b) ugotavlja, da so agrarne skupnosti za Skladom kmetijskih zemljišč in gozdov RS drugi največji lastnik zemljišč v državi. Že samo na podlagi tega dejstva lahko govorimo o velikem pomenu agrarnih skupnosti v slovenskem kmetijstvu. Kljub temu pa, kot poudarja Bogataj (2012), državne institucije AS ne pripoznavajo

v zadostni meri. V zakonodajo se ni vpeljal poseben skupnostni (izvorni) model, kar je neskladno z modelom drugih držav, posledično pa skupno upravljanje z naravnimi viri agrarnim skupnostim različno uspeva in tako se z vidika razvoja med seboj razlikujejo. Vse premalo pa se tudi ukvarjajo z odnosi v skupnosti.

Združenje predsednikov agrarnih skupnosti v članku Pogajanja o davku na nepremičnine (2013) navaja, da se po določilih novega Zakona o agrarnih skupnostih predvideva, da bodo morale agrarne skupnosti pol dohodka vlagati v svojo lokalno skupnost, preostalo pa razdeliti med člane. To pomeni, da bi v tem primeru prišlo do dvojne obdavčitve. Obstaja bojazen množičnega izstopa članstva, posledično pa nenadzorovane privatizacije s strani tujcev. Združenje navaja tudi, da bi bilo treba uvesti pomoč in olajšave pri vknjižbi lastnine, skupna lastnina naj se prizna kot posebna pravna kategorija lastništva, upoštevajoč prakso in tradicijo.

Bogataj (2012) navaja, da so AS med najstarejšimi modeli sožitja in sodelovanja v našem prostoru, kot institucije pa so na najnižji organizacijski ravni, kar kaže na sposobnost samoorganizacije in samoregulacije. Pri tem ugotavlja, da so AS samooskrbne institucije, za katere je značilno neindividualno upravljanje s skupno lastnino, ki daje tudi javne koristi. AS so lahko zgled »skupinske igre«, ki po teoriji nadomešča nekdanjo idejo, da prekomerno rabo virov omeji država. Torej preprečujejo prekomerno izkoriščanje vira, po trajnosti pa presegajo interesna združenja. AS temeljijo na tradiciji, ki je na Primorskem pripomogla pri ohranjanju slovenstva, v današnjem času pa skupno upravljanje z naravnimi viri pripomore h krepitvi socialnega kapitala in socialni kohezivnosti v družbi, kar je še posebej pomembno v današnjem času, ko država zaradi krize težje zagotavlja splošno blaginjo. Zikos in sod. (2010) so izvedli raziskavo, ki potrjuje ugotovitve, da poznavanje lokalnega okolja – vir, skupno lastništvo in izkušnje vodijo k učinkovitejšemu upravljanju in vzdržnejši rabi naravnega vira in je v tem pogledu učinkovitejše v nasprotju z bolj razširjenim profesionalnim, centraliziranim upravljanjem.

Za Slovenijo Vilfan (2013) navaja, da je večina planin v skupni lasti, kar pomeni tudi skupno upravljanje. Pri tem ugotavlja velik pomen planin in paše pri ohranjanju biotske raznovrstnosti in kulturne krajine. Navedeno kaže na koherenten odnos med javno dobrino in skupnim upravljanjem.

Premrl (2013) navaja, da so AS še obstoječi del arhaične oblike gospodarjenja, predvsem z gozdnimi in kmetijskimi površinami. Primerljivi sistemi upravljanja so razširjeni po vsem svetu, vendar so AS pri nas bolj sorodne oblikam gospodarjenja, nastalega v državah habsburške monarhije, saj si delijo izhodiščno pravno ureditev iz obdobja 18. In 19. stoletja.

2.6 OSEM NAČEL ROBUSTNIH ORGANIZACIJ S SKUPNIM UPRAVLJANJEM

Ostrom (2009) je pri preučevanju robustnih sistemov s skupnim upravljanjem opazila, da so raziskovalci dokumentirali primer, kjer je bilo opisano, kako so skupine premagovale dileme pri ustvarjanju lastne organizacije z določitvijo upravljaljskih pravil in na ta način uspešno gospodarile s skupnimi viri tudi več let ali celo stoletja. V poznih 80-ih so preučili obilo uspešnih in neuspešnih sistemov in poskusili najti tipična pravila, ki se nanašajo na dolgo obstojne sisteme. Sodobna definicija robustnosti postavlja glede kompleksnih sistemov v ospredje prilagodljivost pri motnjah (vzdrževanje ključnih značilnosti sistemov navkljub spremembam znotraj organizacije oziroma okolja, v katerem organizacija deluje).

Ostrom (2009) je začela raziskave na področju specifičnih pravil, ki običajno vodijo v uspeh organizacij s skupnim upravljanjem, vendar ta način ni obrodil zelenih sadov, zato je poskusila najti splošne ureditve med različnimi sistemi, ki so obstajali daljši čas. Oblikovala je osem načel robustnosti:

- Dobro opredeljene meje vira in uporabnikov
- Sorazmerno ravnovesje med stroški in koristmi
- Dogovor kolektivne odločitve
- Nadzor
- Stopnjevalne sankcije
- Mehanizmi reševanja sporov
- Osnovno priznavanje pravic
- Ugnezdenje podjetja

Pri tem pa je upoštevala, da so gozdarji, pastirji ... pač tisti, ki so izumili skupno upravljanje z viri, ta načela več stoletij uporabljali in se po njih ravnali. Izluščila jih je iz primerov organizacij, ki so obstale daljši čas. Dobljena načela je nato primerjala z uspešnimi in neuspešnimi organizacijami in ocenila, ali so za neuspešne organizacije značilna enaka načela. Pri tem je treba upoštevati (Ostrom, 2010), da z načeli ugotavljamo zgolj verjetnost robustnosti organizacij.

V nadaljevanju predstavljamo osem nadgrajenih osnovnih načel, ki jih je oblikovala Ostromova (Ostrom, 2009; Poteete in sod., 2010; Ensminger, 2000, 2001; Poklembová, 2013).

– **Dobro opredeljene meje vira in uporabnikov**

Ostrom (2010) v osnovi razdeli meje na:

1a. *Meje uporabnikov*: Jasne in lokalno razumljene meje med prisotnimi zakonitimi uporabniki in neuporabniki.

1b. *Meje vira*: jasne meje, ki ločujejo vir s skupnim upravljanjem od širšega socialno-ekološkega sistema na območju.

Ostrom (2009): Prvo načelo je: meje sistema virov so jasno opredeljene, tako za posameznike kot tudi za gospodinjstva z lastninskimi pravicami. Pravila, ki določajo mejo, določajo, kdo lahko vstopi v sistem, kdo lahko iz sistema črpa (npr. pridelek), kdo upravlja in potencialno izključuje druge. Predvideva se, da posamezni član ostalim članom do določene mere zaupa in z njimi sodeluje.

Če meje niso določene, lahko začno vir izkoriščati nečlani, kar lahko pripelje do izčrpanja vira. Ko se pojavi strah, da bo vir, ki je pomemben za člane, prekomerno izkoriščen, se postavijo dobro definirana mejna pravila in s tem se zmanjša možnost za prekomerno izkoriščanje vira. Ko sodelujoči omejujejo črpanje vira, s tem zagotavljajo vzdržnost vira. Če medtem ostali vir prekomerno izkoriščajo, se član počuti izigranega. Nihče ne želi, da bi ga imeli za naivnega.

Določitev meje je pomembna iz več razlogov:

- Pojasnjuje, kaj nameravajo z določenim sistemom virov.
- Določa sprejemljivo oz. nesprejemljivo delovanje.
- Pri sistemih, ki nimajo jasno določene meje, se pojavlja zastojkarstvo (*angl.: free-riding*).
- Če je skupina sposobna določiti svoje članstvo in pri tem vključi tiste, ki se strinjajo s pravili za uporabo vira, in izloči tiste, ki se ne, je skupina naredila pomemben korak v smeri omejevanja dostopa in dosegla večje zaupanje in vzajemnost
- Uporaba tega načela omogoča razločiti, kdo je kdo, kdo je izključen iz določenih odnosov in s kom sodelovati.

Samo natančno določene meje ne zadostujejo, zlasti ko o tem odločajo zunanji uradniki. (Obstaja rezervat, kjer so meje jasno določene na zemljevidih, brošurah, sami kmetje pa mej vira ne poznajo).

Poklembová (2013) poudarja, da se načelo dobro opredeljene meje ne nanaša samo na fizične meje skupnega vira, ki so pogosto nejasne, ampak tudi na karakteristiko prostora glede na oblikovanje aktivnosti, kot so plani, strategije v širšem institucionalnem konceptu, ki določajo sedanji in prihodnji razvoj.

– **Sorazmerno ravnovesje med stroški in koristmi**

Ostrom (2010) deli ravnovesje med stroški in koristmi na:

- 2a. *Skladnost z lokalnim stanjem*: predpisana pravila in izplačila so skladna z lokalnim socialnim in okoljskim stanjem.
- 2b. *Izplen in vložek*: pravila, ki določajo izplen, morajo biti skladna s pravili, ki določajo vložek. Porazdelitev stroškov mora biti v sorazmerju s porazdelitvijo koristi.

Drugo pravilo dodatno opredeljujejo Poteete in sod. (2010), Ensminger (2000) in Ensminger, (2001). Koristi in stroški naj bodo v pravilnem razmerju. Pravila, ki upoštevajo to ravnovesje, so sprejeta kot pravičnejša. Kolikor pa se to ravnovesje ne upošteva, lahko privede do neupoštevanja omenjenega pravila, saj se dojema kot nepravilno. V primeru, ko neka skupina upravlja s sistemom daljše obdobje, je treba oblikovati pravila po načelih koliko, kdaj in kako mora biti pridelano. Oceniti je treba stroške za delovanje sistema, jih razporediti po posameznikih in pri tem upoštevati načelo koristi in stroškov. Tako je doseženo, da ima udeleženec občutek pravičnosti.

– **Dogovor kolektivne odločitve**

Poteete in sod. (2010) ter Ostrom (2009) pri tretjem načelu poudarjajo, da mora biti udeležencem dovoljeno sodelovati pri sprejemanju in oblikovanju pravil. Sistemi, ki to upoštevajo, so za udeležence privlačnejši in prilagojeni lokalnemu okolju. Z upoštevanjem tega načela se povečuje možnost, da se pravila ujemajo z lokalnimi okoliščinami, kar pripelje do tega, da spremembe skozi čas odsevajo lokalno okolje, udeleženci pa jih dojemajo kot pravične. Ko se okolje s časom spreminja, je pomembno, da se predpisi oblikujejo skladno s temi spremembami in da so uradniki z lokalnega območja, saj le ti zaznavajo spremembe. Nekateri sistemi skupnega upravljanja angažirajo »lokalne veljake« za sprejemanje večine odločitev. V teh primerih lahko nekateri sklepajo, da so sprejete politike v korist veljakom – eliti, kar ni v skladu z drugim načelom.

– **Nadzor**

Ostrom (2010) deli nadzor na:

4a. *Nadzor uporabnikov*: posamezniki, ki so zadolženi za nadzor članov – razdelitev provizij in prilaščanje.

4b. *Nadzor vira*: posamezniki ali uporabniki, ki nadzorujejo stanje – kondicijo vira.

Olson (2002) navaja, da racionalni, sebični posamezniki ne bodo delovali za dosego skupnega cilja, razen v primerih, ko je skupina maloštevilna oz. če je prisotna prisila ali kakšen drug prijem, z namenom prisiliti posameznike k delovanju v skupnem interesu. Predvideva, da se posamezniki odločajo s pomočjo cost-benefit analize.

Kuhnert (2001) ugotavlja, da je vsak posameznik nagnjen k izkoriščanju, zastonjkarstvu pri ustvarjanju skupnega dobrega, saj je za to obliko upravljanja značilno, da je onemogočeno izključevanje posameznikov, ki ne prispevajo k skupnemu dobremu. Koliko posameznik prispeva k skupnemu dobremu, je odvisno od ponujenih spodbud posameznikom s strani vodje skupine.

Ostrom (2009) ugotavlja, da se nekatere organizacije s skupnim upravljanjem virov zanašajo zgolj na zaupanje in vzajemne odnose med člani z namenom ohranjati nizko stopnjo kršitev pravil.

Večina institucionalnih analitikov predvideva, da je treba vzpostaviti pravila, da bi na neki način dosegli robustni nadzor, vendar ne vedno pri tem, kdo izbira nadzornike. Najbolj avtonomni sistemi glede organizacije sami izbirajo nadzornike. Ti nadzorniki so odgovorni pooblaščenim uporabnikom z nalogo nadzorovanja stanja in črpanja vira. Z uvedbo funkcije nadzornika se odgovornost za kaznovanje tistih, ki preveč izčrpavajo, razporedi. V nekaterih sistemih uporabniki rotirajo na nadzorniški funkciji, tako da pridejo vsi na vrsto. Drugje so nadzorniki plačani iz sklada. Z imenovanjem nadzornikov si udeleženci zagotovijo varnost, tako da vsi delujejo v skladu s pravili. Nihče noče, da bi ga imeli za naivnega. Nekaj dolgo preživelih režimov je obstalo zaradi visoke stopnje zaupanja in vzajemnosti. Pri tem pa je bila raven kršenja pravil nizka. V raziskavah je bilo ugotovljeno, da uporabniki pričnejo nadzorovati druge, ko se jim prizna pravica do vira.

Poteete in sod. (2010) navajajo, da zanesljiv nadzor utrjuje zaupanje med uporabniki in odpravlja strah pred tem, da bi bili izigrani.

– **Stopnjevalne sankcije**

Ostrom (2009) se je pri umestitvi petega načela naslonila na raziskave iz ekonomike kriminala. Poudarjeno je, da so kazni za kršitev pravil tako visoke, da se kršitev ne izplača. V mnogih samoorganiziranih sistemih je prva sankcija tako nizka, da se izplača goljufati. Cost-benefit analiza pokaže, da se kršitve pravila izplačajo. (Na primer več dobička z ilegalnim izkoriščanjem vira v primerjavi s predvideno kaznijo). Bistvo pri sistemu stopnjevalnih sankcij je, da je začetna sankcija lahko zgolj informacija za storilca in okolico. Posameznik lahko zmeraj naredi napako ali se znajde v situaciji, ki vodi v kršitev pravil.

Ker pa spregled kršitve lahko vodi v negativno kaskado, ki ima za posledico nefunkcionalen sistem kaznovanja, je doslednost pri uporabi stopnjevalnega sistema sankcij pomembna, saj oseba, ki je namenoma ali po nesreči kršila pravila, opazi, da so ostali kršitev zapazili. S čimer se utrjuje prepričanje, da bodo tudi drugi ujeti. Nadalje se posameznik nauči, da mu ostali zaupajo in zahtevajo le majhno nadomestilo za priznanje, da je prišlo do napake.

Poteete in sod. (2010) poudarjajo, da stopnjevalne sankcije sporočajo uporabnikom, da je bila kršitev opažena, medtem ko sistem dopušča nesporazume, napake in izjemne dogodke, ki vodijo v kršenje pravila.

– **Mehanizmi reševanja sporov**

Poteete in sod. (2010) navajajo, da je pomembno, da je omogočeno hitro in poceni reševanje sporov med uporabniki in prav tako med uradniki in uporabniki. Pravila morajo biti razumljiva, da bo sistem učinkovit. Treba je upoštevati, da si skupno sprejeta pravila lahko uporabniki razlagajo vsak po svoje. Zmanjšanje konfliktov in večje zaupanje med uporabniki lahko dosežemo z oblikovanjem preprostih lokalnih mehanizmov za hitro reševanje sporov, sklepi pa morajo biti v skupnosti splošno znani.

– **Osnovno priznavanje pravic**

Pravica, da lokalni uporabniki postavijo lastna pravila, naj bi bila priznana s strani lokalne oz. nacionalne oblasti (Poteete in sod., 2010). Sistemi, ki so upravljali z viri in jih oblast ni priznavala, delovali pa so daljše obdobje, so za spremembo pravila morali doseči skoraj popolno soglasnost. V primeru neavtonomnega sistema se lahko nezadovoljni uporabniki, ki nasprotujejo spremembi pravila, pritožijo pri oblasteh izven organizacije in s tem ogrozijo sam sistem. Spreminjanje pravil, ko želimo doseči splošno soglasje, vodi v večje transakcijske stroške in preprečuje iskanje boljših pravil z relativno nižjimi stroški.

Po Ostrom (2009) situacija, ko si uradniki domišljajo, da so le oni pristojni za postavitev pravil, vodi v težave pri ohranjanju samoorganiziranega sistema.

– **Ugnezdenje podjetja**

Ostrom (2009) pogojuje prisotnost osmega načela v robustnih sistemih, ki upravljajo z naravnimi viri, s tem, da so sistemi veliki in obširni.

Ko so viri s skupnim upravljanjem del večjih sistemov, naj bodo aktivnosti upravljanja organizirane v več »ugnezdenih« nivojih – plasteh. Nižje enote prilagajajo pravila lokalnemu stanju, višje enote pa morajo pri upravljanju upoštevati medsebojno odvisnost glede na nižje enote. Na primer: pravila za porazdelitev vode med glavnimi vejami namakalnih sistemov se lahko razlikujejo od pravil za razporeditev vode na enem kanalu (Poteete in sod., 2010).

3 MATERIAL IN METODE

Empirični del naloge ima dva dela. V prvem delu smo se opredeljevali glede raziskovalnih vprašanja, navedenih v uvodu naloge ter s pomočjo preglednic z dvema vhodoma izvedli analizo podatkov, pridobljenih iz ankete (priloga 1). V drugem delu smo ocenili robustnost AS. Podatke za oceno robustnosti smo pridobili predvsem iz intervjuja (priloga 2), nadalje pa tudi iz ankete, Sporazuma o ponovni vzpostavitvi AS Škrbina - Rubije - Šibelji (1996) in veljavne zakonodaje.

Sklopi vprašanj v anketnem vprašalniku so bili razdeljeni na več področij: socialno - gmotno stanje članov, pogled na delovanje agrarne skupnosti, odnos do socialnega kapitala, percepcije članov do okolja, vključenost članov v agrarno skupnost in pogled na prihodnost agrarne skupnosti.

Za potrebe izvedbe ankete je bil predhodno pridobljen imenik članov agrarne skupnosti. Največ odgovorov je bilo dobljenih na zboru članov, ki se je odvijal julija 2013. Člani, ki niso bili prisotni na zboru, pa so bili zaproseni, da podajo odgovore po elektronski pošti ali pa je bil opravljen obisk na domu. Pri tem nam je bilo v pomoč tudi osebno poznanstvo s člani. Anketiranim članom je bil predhodno predstavljen zgoščen koncept magistrske naloge. Poudarjeno je bilo, da je anketa anonimna. Pridobljene odgovore iz ankete smo analizirali s pomočjo preglednic z dvema vhodoma, pridobljene rezultate pa interpretirali z opisno statistiko.

Intervju z bivšim predsednikom AS Andrejem Czernyjem je bil opravljen v Ljubljani novembra 2013. Tema intervjuja je bila usmerjena v ugotavljanje robustnosti organizacije, zasledujoč osem načel, povzetih po Ostrom (2009). Po potrebi so bila posamezna vprašanja dopolnjena v telefonskih razgovorih.

Analiza robustnosti s pomočjo osmih načel (poglavje 2.6) se je do sedaj izvajala v več primerih in na več načinov. V našem primeru smo se odločili za sistem s pomočjo preglednice, ki ga je na svojem primeru uporabila Poklembová (2013). Omenjeni sistem s pomočjo preglednice odlikuje preglednost, saj so posamezna načela robustnosti ločena v tabeli, kjer so na kratko opisana načela in ureditev področja teh načel znotraj AS, ocenjena pa je tudi ustreznost te ureditve v AS.

4 REZULTATI

4.1 OPIS ZGODOVINE IN STANJA AGRARNE SKUPNOSTI ŠKRBINA -RUBIJE - ŠIBELJI

Iz na novo zapisanih ustnih pravil prejšnje AS Škrbina - Rubije - Miholje (1996) lahko razberemo, da je bila predhodnica AS Škrbina - Rubije - Šibelji nekdanja AS Škrbina - Rubije - Miholje, ustanovljena po letu 1850 na območju omenjenih vasi. Člani agrarne skupnosti so bili vsi takratni lastniki gospodarstev na območju teh vasi. Takratno skupščino agrarne skupnosti so sestavljali vsi člani, ki so se sestali najmanj enkrat na leto. Župan, z enoletnim mandatom, je bil izvršni organ skupščine in je izvrševal sklepe skupščine. Tričlanski nadzorni odbor je nadzoroval pravilnost izvrševanja sklepov skupščine, zlasti na finančnem področju. Nadzorni odbor je o svojih ugotovitvah poročal skupščini, ki je od župana zahtevala odpravo pomanjkljivosti. Skupščina je enkrat letno sprejela program gospodarjenja s poudarkom na večji gospodarnosti in smotrnosti pri izkoriščanju gozdov in pašnikov. Letno je sprejela program dela »rabute« ter določila čuvaja »guardijana«, ki je nadziral poštenost izkoriščanja nepremičnin oz. virov. Člani AS so posedovali enake deleže na skupni lastnini. Lastniški delež v AS je načeloma dedoval dedič, ki je dedoval kmetijo.

O deležih, ki so jih koristili, so se dogovorili na skupščini oziroma z županom, nato pa so jih razdelili z žrebom. Posamezne parcele so bile rezervirane za morebitne zamenjave. Dolžnost članov je bila pravočasno plačilo davka glede na delež (Na novo zapisana ustna pravila prejšnje AS Škrbina - Rubije - Miholje, 1996).

AS Škrbina - Rubije - Šibelji je bila ponovno vzpostavljena leta 1996 in obsega 157,22ha. Kategorija rabe zemljišča AS je povečini gozd. Preostala zemljišča pa so v fazi intenzivnega zaraščanja. Kot ugotavljajo Petek in Urbanc (2007) ter Premrl (2013), pa to velja tudi za celotno Slovenijo, saj glede na rabo tal večino površin agrarnih skupnosti predstavlja gozd. Zemljišča AS Škrbina - Rubije - Šibelji ležijo na severnovzhodnem delu Tržaško - Komenskega krasa, natančneje v k.o. Škrbina in k.o. Dornberk. Talna podlaga je apnenčasta s plitko plastjo zemlje, ponekod pa je pusta kamnita goličava, kar je še bolj izrazito po letu 2006, ko je območje prizadel obširni požar, v katerem je pogorelo območje 950 ha zemljišč. Takrat je pogorel tudi večji del zemljišč agrarne skupnosti. Posledično se je s tem možnost dosedanjega izkoriščanja naravnih virov skoraj v celoti izničila in logično je, da katastrofa take razsežnosti pusti posledice v razvoju agrarne skupnosti. Poleg tega pa je tudi skoraj celotna površina pod režimom Nature 2000, kar še dodatno zožuje možnosti za izkoriščanje alternativnih virov, kot je npr. izkoriščanje vetra za pridobivanje električne energije s pomočjo vetrnih elektrarn.

V agrarni skupnosti je 35 članov ter občina Komen kot član. Od tega živi 23 članov na območju AS. Med člani ni več aktivnih kmetov.

V pravilih ponovno vzpostavljene AS Škrbina - Rubije - Šibelji (1996) je določeno, da je agrarna skupnost organizacija nekdanjih članov oz. njihovih dedičev ali pravnih naslednikov na skupnih parcelah. Pravice so historično dogovorjene skladno z zakonom in pravili agrarne skupnosti. Organi agrarne skupnosti so: zbor, upravni odbor in nadzorni odbor. Zbor je najvišji organ in se konstituira za obdobje dveh let. Zbor voli člane v delovne organe zbora, sprejema in dopolnjuje pravila in druge konstitutivne akte in izvoli predsednika za mandat dveh let. Zbor se sestaja po potrebi, vendar najmanj enkrat letno. Zbor vodi predsednik. Načeloma se voli javno. Upravni odbor ima tri člane in predstavlja agrarno skupnost. Deluje v korist članov na upravnem in izvršilnem področju. Zbor lahko pooblasti člana AS, da zastopa AS in posamezne člane ter varuje njihove koristi pri državnih organih, pravosodnih organih ter pri ostalih organih, s katerimi agrarna skupnost stopa v razmerje. Predsednik upravnega odbora je pristojen za vodenje korespondence, sprejemanje pošte in razpolaganje z denarnimi sredstvi.

Nadzor opravlja nadzorni odbor s poudarkom na zakonitosti finančnega poslovanja, gospodarnosti, smotrnosti, poštenosti in pravičnosti. Je tričlanski organ s predsednikom in dvema članoma. Mandat nadzornega odbora traja dve leti (Pravila ponovno vzpostavljene Agrarne skupnosti Škrbina - Rubije - Šibelji, 1996).

V AS Škrbina - Rubije - Šibelji je mogoče lastninske pravice prodati, vendar imajo dosednji člani in nato občina predkupno pravico. AS lahko preneha obstajati, kolikor ni več ekonomskih pogojev za obstoj, vendar se morata za to odločiti vsaj dve tretjini članov po deležih (Pravila ponovno vzpostavljene Agrarne skupnosti Škrbina - Rubije - Šibelji, 1996).

Spore med člani rešuje tričlanska komisija, ki jo za vsak spor imenuje upravni odbor. V članstvo komisije se lahko povabijo zunanji sodelavci, ko je potrebna udeležba strokovnjakov. Kolikor komisiji spora ne uspe razrešiti, napoti člane na pristojno sodišče (Pravila ponovno vzpostavljene Agrarne skupnosti Škrbina - Rubije - Šibelji, 1996).

Večina članov agrarnih skupnosti živi na območju AS, zato vir poznajo in želijo trajnostno upravljati z njim na podlagi izkušenj iz preteklosti, ki so se prenašale iz roda v rod. Zavedajo se, da v večini primerov negativne posledice prekomernega izkoriščanja najprej občutijo sami.

AS je do sedaj le v letu 2007 ustvarila prihodek, in sicer od lesa, ki je ostal po požaru 2006 in je bil prodan. Spravilo in odvoz je izvedlo Gozdno gospodarstvo Postojna. Po pokritju stroškov spravila se je preostanek prihodka v višini 38.000,00 EUR v dveh tretjinah (25.000,00 EUR) v enakih deležih razdelil med člane. Del se je namenil kot donacija gasilskemu društvu Komen. Preostali del pa je ostal na računu AS za namene pokrivanja predvidenih investicij v obnovo gozda in za kritje stroškov tekočega poslovanja.

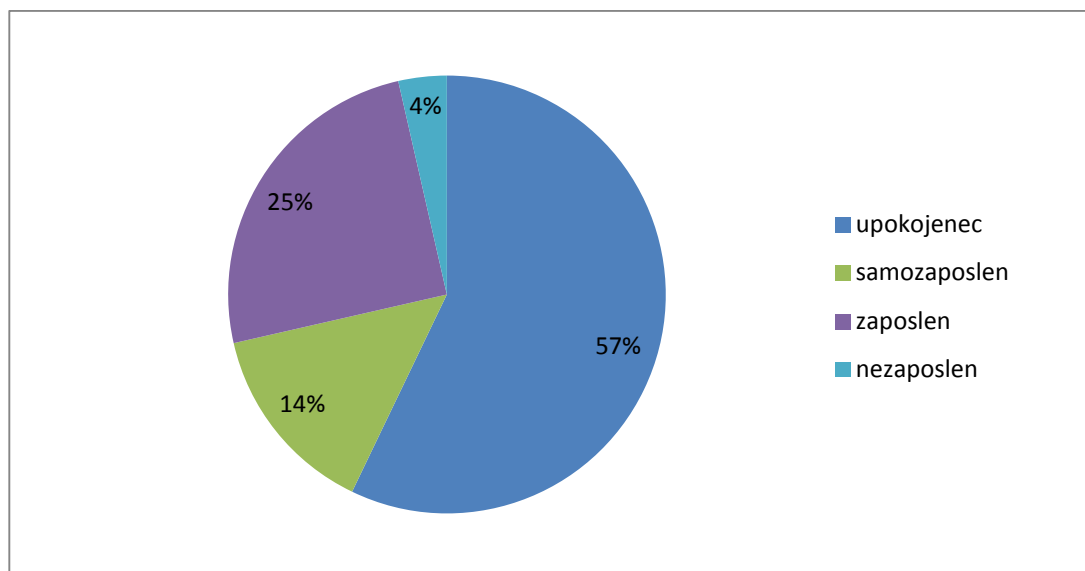
4.2 ANALIZA ANKETE

4.2.1 Klasifikacija anketiranih članov

Od 35 članov agrarne skupnosti je na anketo odgovorilo 28 članov oz. 80%. Del anketnih vprašalnikov je bil rešen nepopolno, tako da na določena vprašanja ni bilo odgovorjeno, en član pa je vrnil neizpolnjen anketni list.

Med anketiranimi člani sta bili dve ženski, 22 moških, na dveh anketnih listih pa ni bilo navedenega spola.

Na vprašanje o starosti je odgovorilo 17 anketiranih članov. Modus je 67 let.

Slika 1: Zaposlitveni status anketiranih članov agrarne skupnosti po deležih

Iz podatkov o zaposlitvenem statusu lahko razberemo, da je največ anketiranih članov AS upokojenecv – kar 57%, 25% je zaposlenih, 14% samozaposlenih in 4% (en član) brezposelnih. Pri tem je treba upoštevati, da se večina upokojenih članov,

živečih na območju AS, še dodatno ukvarja s kmetijsko pridelavo, vendar ne v večjem obsegu. Med člani ni zaznati pomanjkanja oz. revščine.

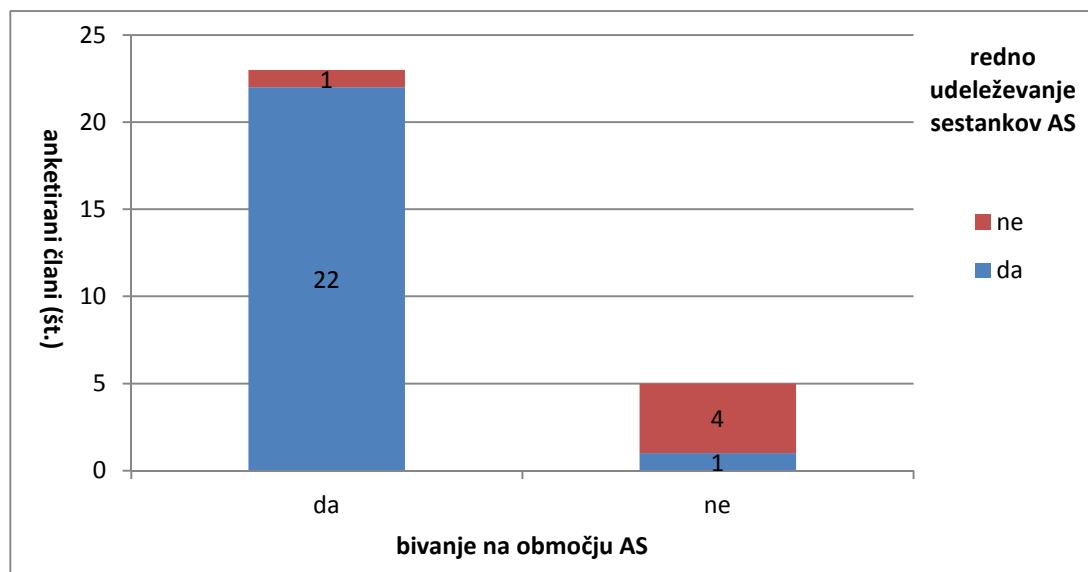
Poleg deleža zemljišč v agrarni skupnosti ima 22 članov ali njihovih družin oz. 78,6% tudi lastno zemljišče. Dva anketirana člana na to vprašanje nista odgovorila, štirje člani oz. njihove družine nimajo v lasti zemlje. Povprečna velikost privatnega zemljišča oz. zemljišča družine je 11,7 ha. Po strukturi lastniških parcel je največ gozda (35,5%), nato travnikov (23,2%), pašnikov je 21,8%, njiv 8,9%, 10,6% površin pa člani niso kategorizirali. Skupna površina zemlje v individualni lasti anketiranih članov oz. njihovih družin je prikazana v preglednici 2.

Preglednica 2: Kategorizacija zemljišč v lasti članov agrarne skupnosti oz. njihovih družin

anketirani člani	njiva	travnik	vinograd	pašnik	gozd	nekategorizirano
1	1,0	10,0			20,0	
2		0,5			2,0	
3	3,5	1,5		3,0	10,3	
4	1,0	3,0	1,0		5,0	
5						0,8
6						
7						7,0
8	2,0	4,0		8,0	13,0	
9						
10						
11	2,0	2,0		3,0	1,0	
12						
13	1,0	1,5		1,0	0,5	
14	0,5	3,0		4,0	0,5	
15	0,2	0,9		1,2	0,2	
16	2,0	5,0		7,0	2,0	
17						
18						
19	0,5	2,5		4,5	2,5	
20	1,0	2,0		1,0		
21						10,0
22						
23						
24						
25	1,0	5,0		6,0	6,0	
26						
27						
28		0,2				
skupaj	15,7	41,1	1,0	38,7	63,0	17,8

4.2.2 Opredelitev aktivnih in neaktivnih članov in njihov pogled na upravljaljske cilje

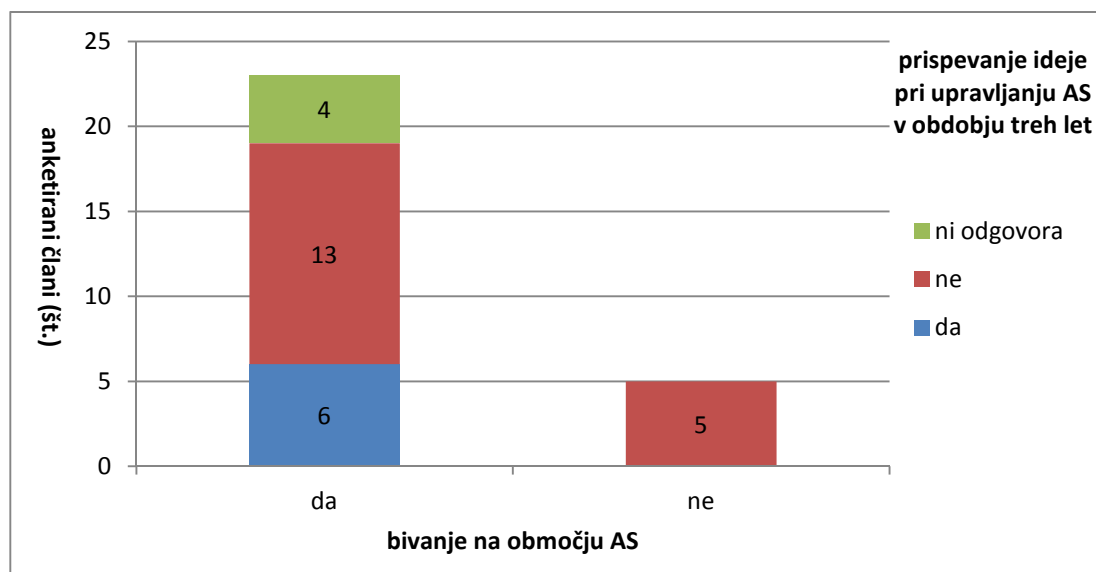
Pri oceni aktivnosti oz. neaktivnosti članov, je bilo najpomembnejše sodelovanje člana pri aktivnostih znotraj AS, kot so: redno udeleževanje sestankov AS, prispevanje idej pri upravljanju AS, pripravljenost vlagati lastna sredstva v AS. Po tem ključu smo lahko klasificirali člane na aktivnejše in manj aktivne oz. pasivne.

Slika 2: Št. članov agrarne skupnosti (AS), ki se redno udeležujejo sestankov agrarne skupnosti glede na št. članov, ki živijo na območju agrarne skupnosti

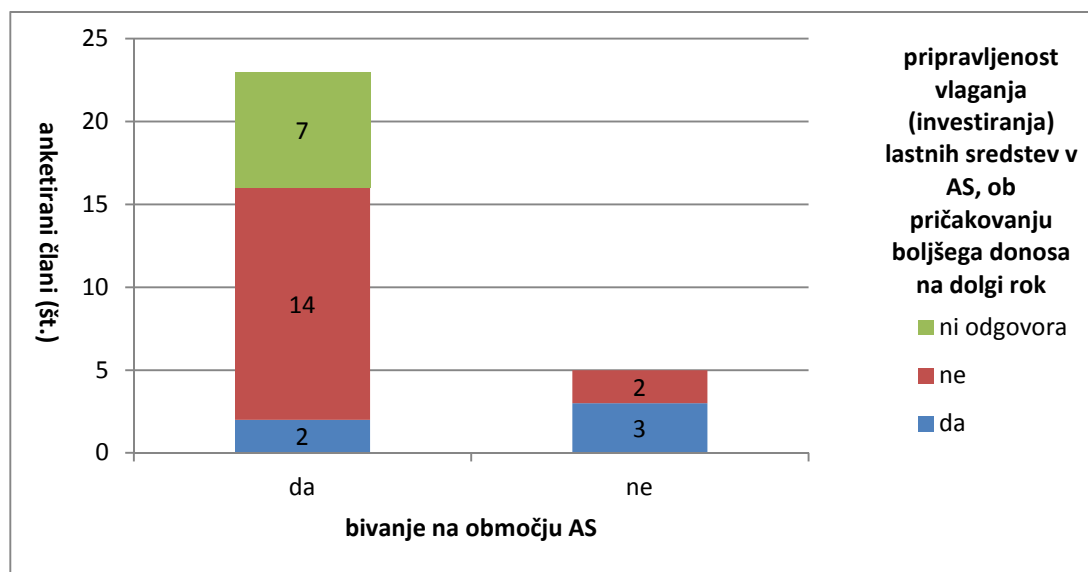
Od 28 anketiranih članov AS jih živi na območju AS 23 oz. 82,1%. Od članov z bivališčem na območju AS je aktivnih v smislu, da se redno udeležujejo sestankov AS, 22 oz. 95,7% in le 1 oz. 4,3% je na zastavljeno vprašanje odgovorila negativno. Članov AS, ki živijo izven območja AS, je 5 oz. 17,9%. Le 20 % (en član) se redno udeležuje sestankov AS. Opazna je povezanost med območjem bivanja in aktivnostjo članov v smislu udeležbe na sestankih AS – večji delež članov, živečih na območju AS, se udeležuje sestankov AS in so na tem področju aktivnejši. Vzrok je lahko v fizični oddaljenosti bivanja in posledično v višjih potnih stroških in v vloženem času za obisk sestanka.

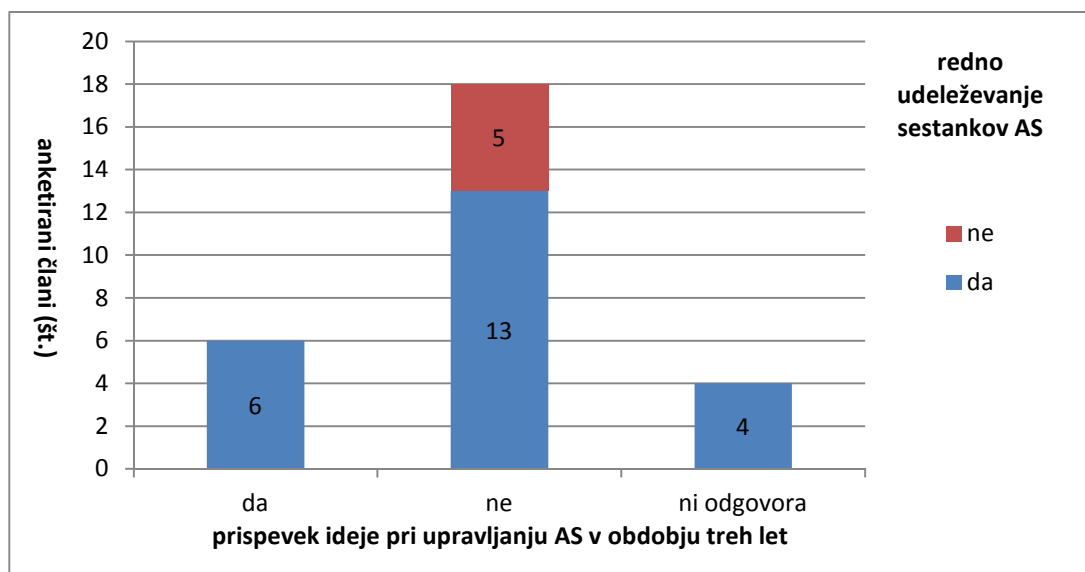
Slika 3: Št. članov agrarne skupnosti (AS), ki so v obdobju treh let prispevali ideje pri upravljanju agrarne skupnosti, glede na št. članov, ki živijo na območju agrarne skupnosti

Člani AS, ki ne živijo na območju AS, so tudi neaktivni pri upravljanju v smislu doprinosov novih idej, saj ni nihče prispeval novih idej pri upravljanju AS v zadnjih treh letih. Šest članov oz. 26,1%, živečih na območju AS, pa je na vprašanje odgovorilo pozitivno, skupno gledano 21,4%, kar pa je razmeroma nizek delež aktivnosti skupnega upravljanja, pri upoštevanju, da je bistveni element skupnega upravljanja doprinos različnih idej članov; ravno na tem področju ima namreč skupno upravljanje bistveno prednost pred ostalimi sistemi upravljanja.

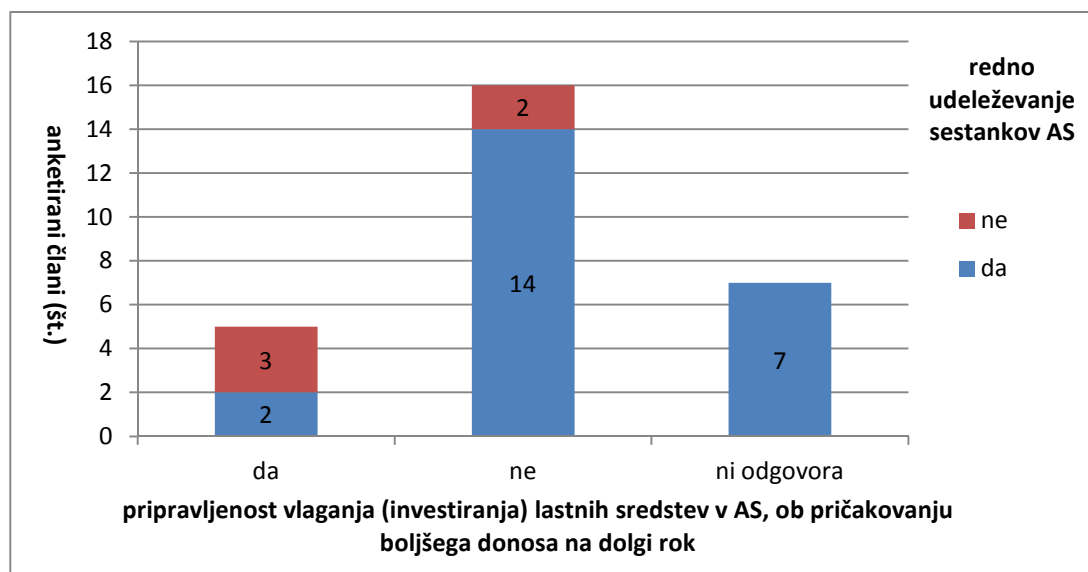
Slika 4: Št. članov agrarne skupnosti (AS), ki bi bili pripravljeni vlagati lastna sredstva v agrarno skupnost ob pričakovanju boljšega donosa na dolgi rok, glede na št. članov, ki živijo na območju agrarne skupnosti

Lastna sredstva, ob pričakovanju boljšega donosa na dolgi rok, bi bilo pripravljeno investirati v AS le 5 anketiranih članov oz. (17,9%). V tem primeru se pogled na aktivnost članov obrne, saj bi bili trije anketirani člani AS oz. 60% od živečih izven območja AS in le dva člana oz. 8,7% od živečih na območju AS pripravljene investirati lastna sredstva v AS. Na področju potencialnega investiranja kažejo večjo pripravljenost člani, ki ne živijo na območju AS.

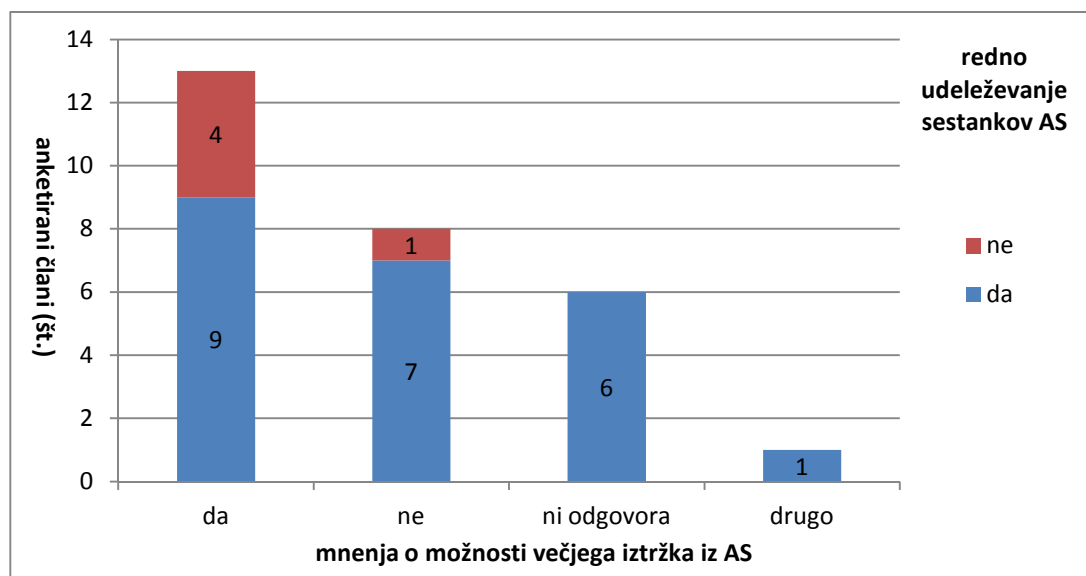
Slika 5: Št. članov agrarne skupnosti (AS), ki se redno udeležujejo sestankov agrarne skupnosti, glede na št. članov, ki so pri upravljanju agrarne skupnosti v obdobju treh let prispevali ideje

Vsi anketirani člani, ki so v obdobju treh let prispevali ideje pri upravljanju AS, se tudi redno udeležujejo sestankov AS. Takih je šest članov oz. 21,4% in s tem kažejo interes za soupravljanje AS. Po drugi strani pa anketirani člani, ki se ne udeležujejo sestankov AS, tudi niso predlagali idej pri upravljanju AS. Takih je pet članov oz. 17,9%. 13 oz. 46,4% anketiranih članov obiskuje sestanke AS, vendar so na področju prispevanja novih idej pasivni. Štirje člani oz. 14,3%, ki se redno udeležujejo sestankov, niso odgovorili na vprašanje o prispevanju idej.

Slika 6: Št. članov agrarne skupnosti (AS), ki se redno udeležujejo sestankov agrarne skupnosti, glede na št. članov, ki bi bili pripravljeni vlagati lastna sredstva v agrarno skupnost ob pričakovanju boljšega donosa na dolgi rok

Pri vprašanju vlaganja lastnih sredstev v AS se pogled anketiranih članov nekoliko spremeni, pri tem pa je treba upoštevati, da je lastna sredstva pripravljeno investirati le pet članov oz. 17,8% in od teh se dva oz. 40% redno udeležujeta sestankov AS. Anketiranih članov, ki niso pripravljeni investirati lastna sredstva v AS, pa je 16 oz. 57,1%, od teh se redno udeležuje sestankov AS 14 oz. 87,5%. Na vprašanje ni odgovorilo 7 oz. 25% članov.

Slika 7: Št. članov agrarne skupnosti (AS), ki se redno udeležujejo sestankov agrarne skupnosti glede na št. članov, ki menijo, da bi se dalo iz agrarne skupnosti več iztržiti

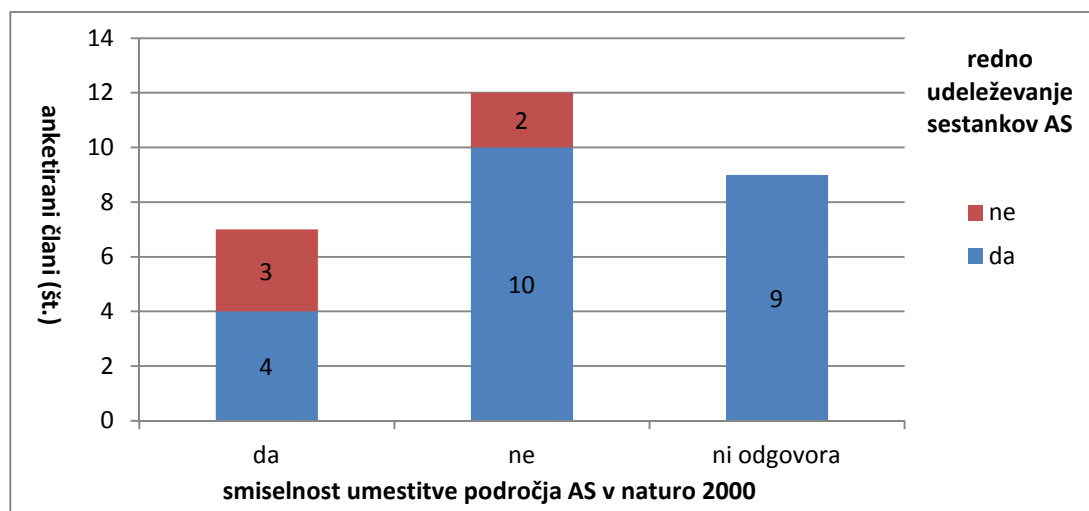
Anketiranih članov, ki menijo, da bi se dalo iz AS več iztržiti, je 13 oz. 46,4% in od teh se redno udeležuje sestankov 9 oz. 69,2%. 8 članov oz. 28,6% je mnenja, da se iz AS ne da več iztržiti in od teh se redno udeležuje sestankov AS 87,5%. Šest članov na vprašanje ni odgovorilo, eden pa je odgovoril z DRUGO.

4.2.3 Pogled aktivnih in neaktivnih članov na okoljske cilje

Pri okoljskih ciljih smo želeli poizvedeti, kakšna je percepcija članov glede odnosa do ohranitve narave – pogled in odnos do ogroženih vrst. Ta je istoveten z vprašanjem o odnosu do Nature 2000, ki je na splošno javnosti dobro poznan in kjer so jasno določene omejitve posegov v naravno okolje.

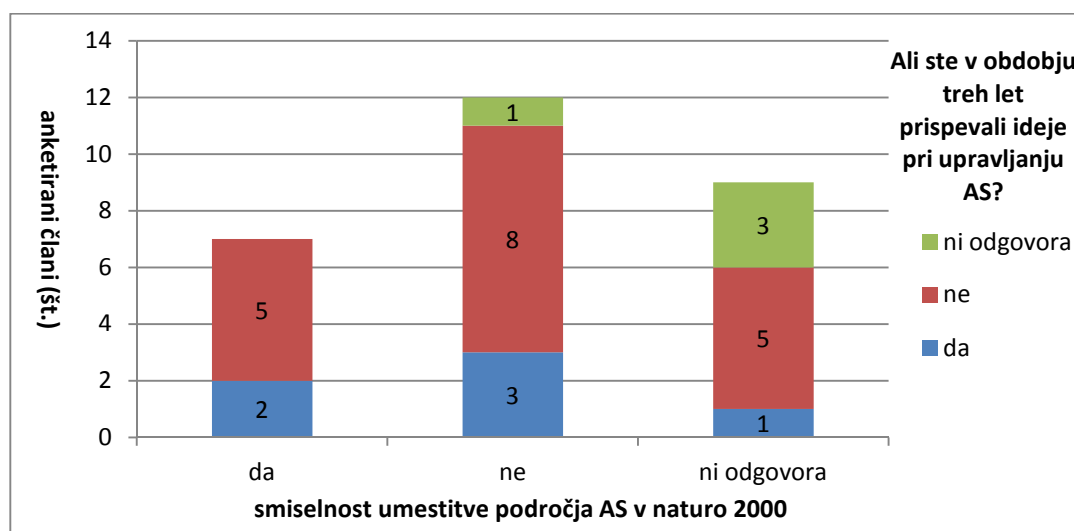
»Natura 2000 je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, ki so jih določile države članice Evropske unije. Njen glavni cilj je ohraniti biotsko raznovrstnost za prihodnje rodove. Na varstvenih območjih želimo ohraniti živalske in rastlinske vrste ter habitate, ki so redki ali pa so v Evropi že ogroženi« (Ogorelec, 2013).

V mnogih primerih so si ekonomski in okoljski cilji v nasprotju, eni izključujejo druge. Splošno znani so primeri nasprotovanja postavitvi vetrnih elektrarn s strani naravovarstvenikov, v smislu zaščite okolja – ogroženih rastlinskih in živalskih vrst.

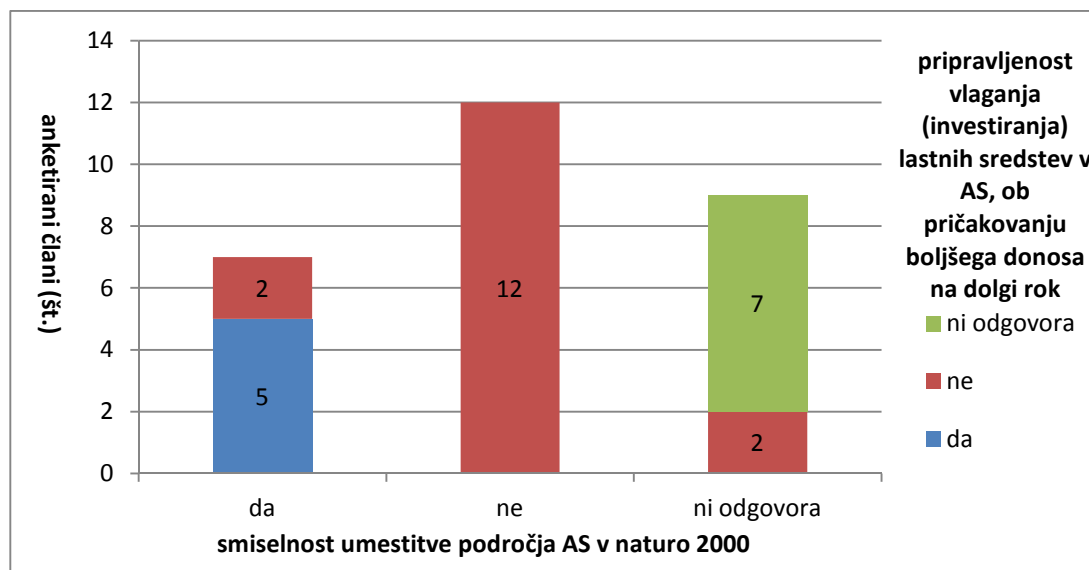
Slika 8: Št. članov agrarne skupnosti (AS), ki se redno udeležujejo sestankov agrarne skupnosti, glede na mnenje o smiselnosti umestitve območja agrarne skupnosti v Naturo 2000

25% oz. sedmim anketiranim članom se zdi umestitev območja AS smiselna, 12 oz. 42,9% članov pa meni, da je umestitev območja v Naturo 2000 nesmiselna, devet oz. 32,1% anketiranih članov se do tega vprašanja ni opredelilo. Kar 10 oz. 71,4% članov, ki se redno udeležujejo sestankov, meni, da je umestitev območja AS v Naturo 2000 nesmiselna in samo štirje oz. 28,6% vidijo smisel v umestitvi območja v Naturo 2000. Med člani, ki niso redno prisotni na sestankih AS, trije oz. 60% menijo, da je umestitev območja AS v Naturo 2000 smiselna, dva oz. 40% pa se s tem ne strinjata.

Slika 9: Št. članov agrarne skupnosti (AS), ki so v obdobju treh let prispevali ideje pri upravljanju agrarne skupnosti, glede na mnenje o smiselnosti umestitve območja agrarne skupnosti v Naturo 2000

Med anketiranimi člani, ki so v obdobju treh let prispevali ideje pri upravljanju, sta dva člana oz. 33,3% mnenja, da je umestitev območja AS v Naturo 2000 smiselna, trije oz. 50% menijo, da je umestitev nesmiselna, en anketiran član pa se do tega vprašanja ni opredelil. Med člani, ki v obdobju treh let niso prispevali idej pri upravljanju, je pet oz. 27,8% mnenja, da je umestitev območja AS v Naturo 2000 smiselna, osem članov oz. 44,4% se z umestitvijo ne strinja in pet članov oz. 27,8% na to vprašanje ni odgovorilo.

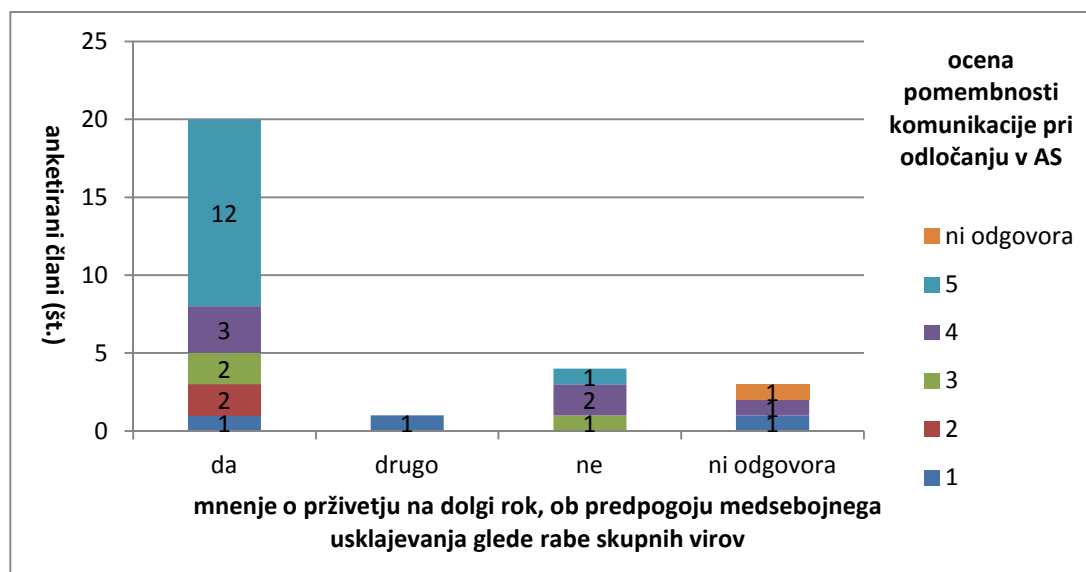

Slika 10: Št. članov agrarne skupnosti (AS), ki bi bili pripravljeni vlagati (investirati) lastna sredstva v agrarno skupnost, ob pričakovanju boljšega donosa na dolgi rok, glede na mnenje o smiselnosti umestitve območja agrarne skupnosti v Naturo 2000

Vsi člani, ki so mnenja, da je umestitev območja v Naturo 2000 nesmiselna, tudi niso pripravljeni vlagati lastnih sredstev v AS. Med člani, ki so mnenja, da je umestitev območja v Naturo 2000 smiselna, je 71,4% oz. 5 članov pripravljenih vlagati lastna sredstva v AS in 28,6% oz. dva člana ne. Pri tem je treba poudariti, da vsi člani, ki so pripravljeni vložiti lastna sredstva v AS, tudi podpirajo umestitev območja AS, v Naturo 2000.

4.2.4 Pogled članov AS glede na sodelovanje in komunikacijo

13 anketiranih članov oz. 46,4% je prepoznalo komunikacijo pri odločanju v AS kot zelo pomembno, saj so jo na lestvici od 1 do 5 ocenili s 5 – zelo pomembno, 21,4% jo je ocenilo s 4, 10,7% s 3, 7,1% z 2 in 7,1% anketiranih članov z oceno 1 – nepomembno. 1 anketiran član ni želel razkriti svojega mnenja o tem vprašanju. Modus je ocena 5, kar pomeni, da anketirani člani prepoznavajo komunikacijo kot pomembno pri odločanju v AS.

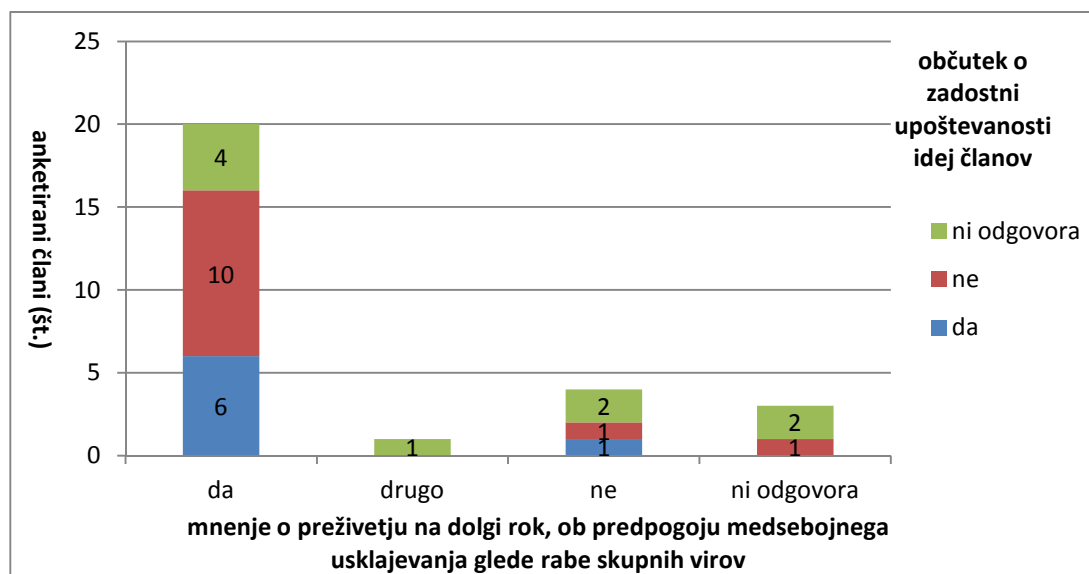

Slika 11: Ocena anketiranih članov agrarne skupnosti (AS) o pomembnosti komunikacije pri odločanju v agrarni skupnosti glede na mnenje anketiranih članov agrarne skupnosti ali je na dolgi rok mogoče preživeti le, če se med seboj usklajujejo glede rabe skupnih virov

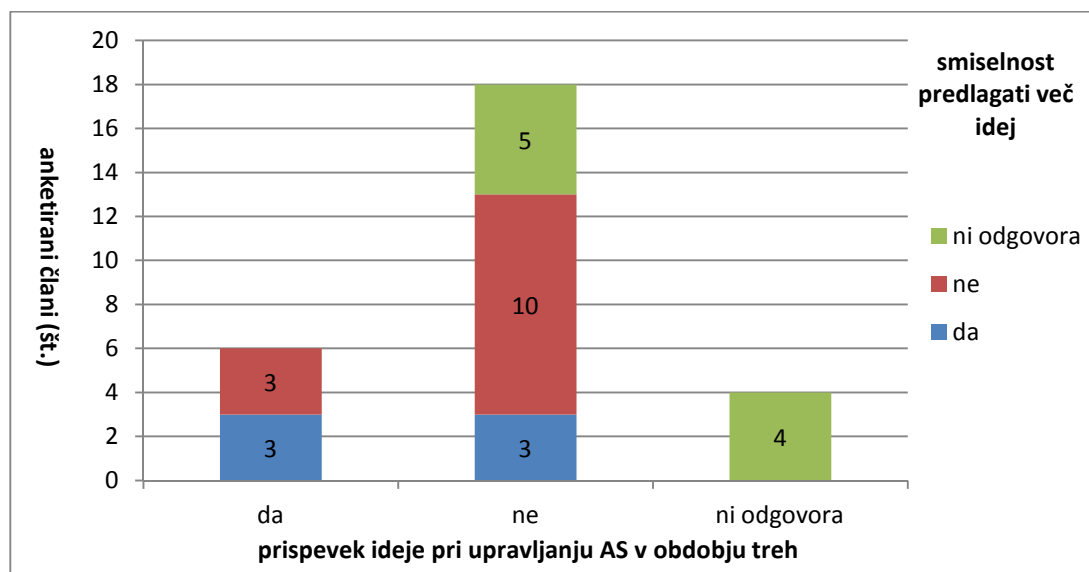
Da je na dolgi rok mogoče preživeti le, če se med seboj usklajujejo glede rabe skupnih virov, se potrjuje tudi pri tem vprašanju. Saj je 12 od 13 članov, ki so ocenili velik pomen komunikacije, mnenja, da je usklajevanje glede rabe skupnih virov ključno za preživetje na dolgi rok. Skupno 20 članov oz. 71,4% potrjuje pomen usklajevanja, 4 oz. 14,3% članov se s tem ne strinja in 3 oz. 10,7% ni podalo odgovora. En član je odgovoril z DRUGO.

Kar polovica anketiranih članov AS, ki meni, da se na dolgi rok da preživeti le, če se med seboj usklajujejo glede rabe skupnih virov, ima občutek, da njihove ideje niso zadostno upoštevane, in samo 6 članov oz. 30% meni, da so. Od skupnega št. anketiranih članov 7 članov oz. 25% meni, da so njihove ideje zadostno upoštevane. Na to vprašanje ni odgovorilo 9 anketiranih članov oz. 32,1%, negativno pa je odgovorilo 12 oz. 42,9% anketiranih članov.

Slika 12: Občutek anketiranih članov o zadostnem upoštevanju njihovih idej glede na mnenje anketiranih članov, ali je na dolgi rok mogoče preživeti le, če se med seboj usklajujejo glede rabe skupnih virov

Slika 13: Mnenje anketiranih članov o smiselnosti predlagati več idej glede na prispevek novih idej, ki so ga dali člani pri upravljanju agrarne skupnosti (AS) v obdobju treh let

Polovico anketiranih članov, ki so v obdobju treh let prispevali idejo pri upravljanju AS, bi predlagalo še več idej, vendar v tem ne vidijo smisla. Skupno gledano je teh članov 6 oz. 21,4%, 18 oz. 46,3% ne kaže interesa, da bi prispevali nove ideje. Ostali se do tega vprašanja niso opredelili.

4.3 ANALIZA ROBUSTNOSTI S POMOČJO OSMIH NAČEL ROBUSTNIH ORGANIZACIJ S SKUPNIM UPRAVLJANJEM – OPISNI DEL

4.3.1 Dobro opredeljene meje vira in uporabnikov

Meje agrarne skupnosti so vrisane v katastru. Območje agrarne skupnosti je v večini ločeno s kamnitimi ograjami, tako imenovanimi suhozidi, kar predstavlja fizično razmejitev vira s skupnim upravljanjem od ostalih zemljišč. Suhozidi so značilni za območje Krasa. Nastajali so skozi zgodovino in so ena najstarejših oblik konstrukcije, ker je kamen zložen v naravni obliki brez veziva. Na območju vira ni opozorilnih tabel oz. drugih znamenj, za kar pa tudi ni potrebe.

Lokalni prebivalci natančno poznajo lastništvo in meje vira. Nekaj nejasnosti se lahko pojavi pri novo naseljenih vaščanih in priložnostnih obiskovalcih. Jasno je določeno tudi, kdo lahko z virom upravlja in ga izkorišča. To priznava tudi občina.

Jasno so določena pravila sodelovanja pooblaščenec – zastopnikov, ki morajo svojo funkcijo izkazati s pooblastilom. V manjši meri se kažejo tendence vaške skupnosti prilaščati si premoženje agrarne skupnosti. V dveh primerih je prišlo do motenja posesti (odlaganje odpadkov – gradbenega materiala). V enem primeru je bilo stanje sanirano, drugi primer pa je še v fazi reševanja.

Proces vpisa članov v zemljiško knjigo še poteka, do sedaj je bilo vpisanih cca 25% lastnikov.

4.3.2 Sorazmerno ravnovesje med stroški in koristmi

Od ponovne vzpostavitve agrarne skupnosti ni bilo lastnih vložkov s strani članov v vir. Po požaru se je les, ki ni pogorel, prodal in del prihodka od prodaje se je investiralo v ponovno pogozditev, del pa se je razdelil med člane, kar pomeni, da je izplen večji od vložka.

Opaziti je, da so posamezniki bolj angažirani pri upravljanju AS in za opravljeno delo nimajo bonitet. Kot strošek lahko štejemo porabljen čas pri upravljanju, navzočnost na sestankih. Verjetno se bo med člani vložek časa na dolgi rok razporedil, saj posamezne funkcije znotraj AS rotirajo.

Pri tem je zanimiv podatek, da je kar 46,4% anketiranih članov prepričanih, da bi se iz vira agrarne skupnosti dalo več iztržiti. V nasprotju z 21,4%, ki se s to trditvijo ne strinjajo. Preostali anketiranci niso odgovarjali oz. je bil njihov odgovor drugo.

Pri vprašanju investiranja v agrarno skupnost s pričakovanim boljšim donosom na daljši rok se je pokazalo, da kar 57,1% članov ni pripravljenih vlagati lastnih sredstev v skupni vir, 17,9% bi jih vlagalo in 25% se do tega vprašanja ni opredelilo. 17,9% anketiranih članov, ki so pripravljeni vlagati v skupni vir, je tudi prepričanih, da bi se dalo iz agrarne skupnosti več iztržiti.

4.3.3 Dogovor kolektivne odločitve

Vsem članom je omogočeno sooblikovanje pravil za delovanje agrarne skupnosti. Predlagane ideje se upoštevajo in uveljavljajo z glasovanjem. Uveljavljena praksa je, da se pravilo sprejme oz. spremeni, če zanj voli $\frac{1}{2}$ prisotnih članov, ob predpogoju sklepčnosti. Zbor je sklepčen, ko je prisotnih $\frac{1}{2}$ članov.

Občina je do sedaj soglašala z vsemi odločitvami zbora, aktivneje pa je sodelovala pri finančnih vprašanjih.

V anketi se je pokazala nekoliko drugačna slika, saj kar 42,9% članov meni, da njihove ideje niso zadostno upoštevane. 25% jih meni, da so in 28,6 jih na vprašanje ni odgovorilo. Pri enem članu je bilo mnenje deljeno. Vendar je samo 36,4% od tistih, ki menijo, da njihove ideje niso zadostno upoštevane, v zadnjih treh letih prispevalo nove ideje pri upravljanju agrarne skupnosti, kar je v skupnem deležu 12,5%.

4.3.4 Nadzor

Za fizičen nadzor ni pooblašcene osebe, vendar pa se nadzoruje območje vira, saj so parcele agrarne skupnosti prepletene z zasebnimi, kar je specifična tega prostora. Člani agrarne skupnosti dnevno obiskujejo svoje parcele in tako imajo »mimogrede« nadzor nad skupnim virom. Razumljivo je, da član članu ne bi dopustil, da bi vzel nekaj, kar mu ne pripada, kaj šele tujcu – nečlanu agrarne skupnosti.

Določeno je, da je za upravljanje s finančnimi sredstvi, tako pri dvigih kot pri transakcijah, treba zagotoviti trojno podpisništvo – prisotnost treh članov, kar zagotavlja dodaten nadzor nad sredstvi na računu. Nadzor poslovanja se izvaja na skupščinah nadzornega in upravnega odbora.

4.3.5 Stopnjevalne sankcije

Po pravilih ponovno vzpostavljene AS Škrbina - Rubije - Šibelji (1996) spore med člani rešuje tričlanska komisija, ki jo za vsak spor imenuje upravni odbor.

Obstaja nepisana praksa mirnega reševanja sporov s stopnjevalnim sistemom: opozorila, po potrebi povračila škode in šele nato uporaba pravnih inštitucij izven AS. Za ruralno območje je značilno, da se ljudje med seboj poznajo, sodelujejo, odnosi so prepleteni, tako da je lokalno okolje svojevrsten garant za poštenje – družba lahko posamezne nepoštene člane izloči. Do sedaj še ni bilo večjih kršitev.

4.3.6 Mehanizmi reševanja sporov

Osnovna nesoglasja se v AS rešujejo z glasovanjem. Po pravilih ponovno vzpostavljene AS Škrbina - Rubije - Šibelji (1996) je omogočen sistem internega reševanja sporov, ki predvideva vzpostavitev tričlanske komisije, ki jo imenuje upravni odbor. V članstvo komisije se lahko povabijo zunanji sodelavci, ko je potrebna udeležba strokovnjakov. Kolikor komisiji spora ne uspe razrešiti, napoti člane na pristojno sodišče. Glede na razmeroma majhno vrednost premoženja je sistem zadovoljiv.

71,4% anketiranih članov meni, da je medsebojno usklajevanje glede rabe virov ključnega pomena za preživetje na dolgi rok, 14,2% se s trditvijo ne strinja, 10,7% se ni opredelilo in en anketiran član je podal odgovor drugo. Torej lahko sklepamo, da je večina članov AS naklonjena mirnemu, demokratičnemu sistemu upravljanja.

4.3.7 Osnovno priznavanje pravic

Pri priznavanju pravic organizacije je treba poudariti, da si je lokalna oblast že v postopku vračila nacionaliziranega premoženja priborila poseben status, saj ji pripada lastniški delež po pokojnih lastnikih brez dedičev. S tem ima občina možnost vplivati na odločitve prek notranjega sistema upravljanja agrarne skupnosti.

V dosedANJI praksi se občina načeloma strinja ali pa ne komentira internih odločitev agrarne skupnosti razen pri vprašanjih, ki so bistvenega pomena za občino. Tako je v procesu denacionalizacije od zemljišč, namenjenih vrnitvi AS, zahtevala oddvajitev zemljišč, namenjenih javnemu dobremu, pokopališča in nekaterih dovoznih poti. Občina je po predstavniku tudi aktivno sodelovala na zboru AS leta 2007, ko se je odločalo o delitvi prihodka.

4.3.8 Ugnezdenje podjetja

AS ni včlanjena v Združenje predsednikov agrarnih skupnosti Slovenije, vendar z združenjem neformalno sodeluje. Komunikacija poteka med sosednjimi agrarnimi skupnostmi, pri čemer si izmenjujejo izkušnje in prakse. Člani sosednjih agrarnih skupnosti se med seboj poznajo in komunicirajo.

4.4 ANALIZA ROBUSTNOSTI S POMOČJO OSMIH NAČEL ROBUSTNIH ORGANIZACIJ S SKUPNIM UPRAVLJANJEM - INTERPRETACIJA REZULTATOV

Naslednja preglednica predstavlja analizo robustnosti upravljanja AS z uporabo osmih načel. Predstavljenih je vseh osem načel s kratko razlago in oceno.

Preglednica 3: Analiza osmih načel robustnosti za agrarne skupnosti (Ostrom, 2010)

Načelo	Opis in ocena	
1. Meje	1a. Meje uporabnikov: jasne in lokalno razumljene meje med prisotnimi zakonitimi uporabniki in neuporabniki. 1b. Meje vira: jasne meje, ki ločujejo vir s skupnim upravljanjem od širšega socialno-ekološkega sistema na območju.	
	1a: DA	1b: DA
	Meje so fizično označene. Stanje v katastru urejeno.	Jasno je določeno, kdo lahko upravlja in črpa iz vira.
2. Stroški in koristi	2a. Skladnost z lokalnim stanjem: predpisana pravila in izplačila so skladna z lokalnim socialnim in okoljskim stanjem. 2b. Izplen in vložek: pravila, ki določajo izplen, morajo biti skladna s pravili, ki določajo vložek. Porazdelitev stroškov mora biti v sorazmerju s porazdelitvijo koristi.	

se nadaljuje

nadaljevanje preglednice 3

Načelo	Opis in ocena	
2. Stroški in koristi	2a: DA	2b: DELNO
	Tako napisana kakor tudi nenapisana pravila povzemajo tradicijo in so dogovorjena med člani.	Do sedaj ni bilo finančnih vložkov v AS. Finančne koristi so bile v enkratnem izplačilu.
3. Dogovor kolektivne odločitve	Članom mora biti dovoljeno sodelovati pri sprejemanju in odločanju o pravilih.	
	DELNO	
	Vsi predlogi in ideje članov se na zboru upoštevajo; o njih se glasuje. Kar 42,9% članov meni, da njihove ideje niso zadostno upoštevane.	
4. Nadzor	4a. Nadzor uporabnikov: posamezniki, ki so zadolženi za nadzor članov – razdelitev provizij in za nadzor prilaščanja 4b. Nadzor vira: posamezniki ali uporabniki, ki nadzorujejo stanje – kondicijo vira.	
	4a: DA	4b: DELNO
	Nadzorni odbor opravlja funkcijo nadzora.	Ni določenega posameznika, ki bi opravljal funkcijo fizičnega nadzora vira. Vsi člani nadzorujejo stanje vira.

se nadaljuje

nadaljevanje preglednice 3

Načelo	Opis in ocena
5. Stopnjevalne sankcije	Začetne sankcije ob kršitvi pravil so blage in se večajo ob ponovnih kršitvah.
	DA
	Stopnjevalne sankcije so: opozorilo, notranja komisija in – kolikor kršitve ne prenehajo – sodišče.
6. Mehanizmi reševanja sporov	Omogočeno je hitro in poceni reševanje sporov med uporabniki in med uporabniki in uradniki.
	DA
	Spori se rešujejo znotraj AS z glasovanjem. Po Sporazumu o ponovni vzpostavitvi AS Škrbina - Rubije - Šibelji je omogočeno vzpostaviti tričlansko skupino za reševanje sporov, po potrebi se lahko dodatno povabijo zunanji strokovnjaki.
7. Osnovno priznavanje pravic	Pravica, da člani AS postavijo lastna pravila, je priznana od lokalne oz. nacionalne oblasti.
	NE
	Občina si je z lastniškim deležem ohranila nadzor nad pravili delovanja, čeprav načelno soglaša z odločitvami članov.
8. Ugnezdenje podjetja	Kadar so viri s skupnim upravljanjem del večjih sistemov, naj bodo aktivnosti upravljanja organizirane v več »ugnezdenih« nivojih – plasteh.
	DELNO
	Viri AS so enoviti in se ne delijo med sosednjimi AS, kot bi se v primeru skupnega namakalnega sistema. O načinu upravljanja se neformalno izmenjujejo izkušnje s sosednjimi AS in z Združenjem predsednikov agrarnih skupnosti Slovenije.

Naslednja preglednica predstavlja rezultate analize osmih načel robustnosti AS, pri čemer zelena barva pomeni DA, rdeča NE in oranžna DELNO.

Preglednica 4: Rezultati analize osmih načel robustnosti agrarne skupnosti

Načelo	Opis	Ocena
1A	Jasne in lokalno razumljene meje med prisotnimi zakonitimi uporabniki in neuporabniki.	
1B	Jasne meje, ki ločujejo vir s skupnim upravljanjem od širšega socialno-ekološkega sistema na območju.	
2A	Predpisana pravila in izplačila so skladna z lokalnim socialnim in okoljskim stanjem.	
2B	Porazdelitev stroškov mora biti v sorazmerju s porazdelitvijo koristi.	
3	Članom mora biti dovoljeno sodelovati pri sprejemanju in odločanju o pravilih.	
4A	Posamezniki, ki so zadolženi za nadzor članov – razdelitev provizij in za nadzor prilaščanja.	
4B	Posamezniki ali uporabniki, ki nadzorujejo stanje – kondicijo vira.	
5	Začetne sankcije ob kršitvi pravil so blage in se večajo ob ponovnih kršitvah.	
6	Omogočeno je hitro in poceni reševanje sporov med uporabniki in med uporabniki in uradniki.	
7	Pravica, da člani AS postavijo lastna pravila, je priznana od lokalne oz. nacionalne oblasti.	
8	Kadar so viri s skupnim upravljanjem del večjih sistemov, naj bodo aktivnosti upravljanja organizirane v več »ugnezdenih« nivojih – plasteh.	

DA

DELNO

NE

V splošnem je AS Škrbina - Rubije - Šibelji po analizi, ki smo jo povzeli po Ostrom (2010), srednje robustna do robustna. Tu bi poudarili, da se je izkazala ureditev AS za ustrezno na področjih mej tako glede fizične razmejitve kakor tudi glede razmejitev med uporabniki in neuporabniki. AS ima ustrezno vzpostavljen sistem stopnjevalnih sankcij in mehanizmov za reševanje sporov. Srednje ustrezna do ustrezna ureditev je na področju sorazmernega ravnovesja med stroški in koristmi. Sistem je skladen z lokalnim stanjem, vendar ni popolnega ravnovesja med vložki in

koristmi. Zadovoljivo je rešeno področje nadzora članov pri razdelitvi provizij, vendar pa ni določen posameznik, ki bi opravljal funkcijo fizičnega nadzora vira. To občasno opravljajo člani. Srednje ustrezno je rešeno področje dogovora kolektivne odločitve, saj skoraj polovica članov meni, da njihove odločitve niso zadostno upoštevane. Tudi področje ugnezdenja podjetja je le delno urejeno, saj bi se AS lahko intenzivneje povezovala v horizontalne in vertikalne sisteme sorodnih organizacij. Neustrezno pa je rešeno področje osnovnega priznavanja pravic, žal pa sama organizacija nima vzvoda za vplivanje na omenjeno področje, ki ga zakonsko regulira država. Na splošno pa menimo, da ima AS dobre možnosti za obstanek, sploh če bo vložen dodaten napor v ureditev neustrezno delujočih področij.

5 RAZPRAVA S SKLEPI

V prvem delu naloge smo želeli ugotoviti, ali obstaja razlika med aktivnimi in pasivnimi člani v pogledu na upravljalvske cilje in okoljske cilje, kar smo tudi vezali na raziskovalni vprašnji. Pričakovali smo, da gredo upravljalvske cilji aktivnih članov v smer večjega ekonomskega izkoristka vira. Aktivnost članov AS smo določali z več vidikov: udeleževanja sestankov AS, prispevka novih idej in pripravljenosti vlagati lastna sredstva v AS. Nadalje nas je zanimal pogled članov AS na sodelovanje v organizaciji s skupnim upravljanjem. V zadnjem delu pa smo ocenili robustnost organizacije s pomočjo osmih načel robustnosti.

Večina članov AS, ki so aktivni v smislu udeleževanja sestankov, živi na območju agrarne skupnosti (95,7%). Tudi glede prispevkov novih idej so člani, ki živijo na območju AS, aktivnejši, saj člani, živeči izven območja AS, v zadnjih treh letih niso prispevali ideje pri upravljanju AS. Je pa res, da so člani, živeči na območju AS, pripravljeni manj tvegati pri vložku lastnih sredstev v AS, saj je večji delež članov, živečih izven območja AS, pripravljenih investirati lastna sredstva v AS ob pričakovanju boljšega donosa.

- **Upravljalvske cilji aktivnih članov agrarne skupnosti se razlikujejo od ciljev pasivnih članov agrarne skupnosti**

Po dobljenih podatkih lahko sklepamo, da se upravljalvske cilji pasivnih in aktivnih članov razlikujejo, kar se pa seveda ob različnih vprašanjih kaže bolj ali manj izrazito.

Člani AS, ki niso bili aktivni v smislu udeleževanja sestankov, tudi niso prispevali idej pri upravljanju AS v obdobju treh let, po drugi strani pa je med člani, ki se redno udeležujejo sestankov AS, 21,4% članov, ki so prispevali ideje pri upravljanju AS v obdobju treh let, kar nakazuje, da imajo člani AS, ki se redno udeležujejo sestankov AS, večji interes za soupravljanje. Lastna sredstva so v AS ob pričakovanju boljšega donosa na dolgi rok v večji meri pripravljeni vlagati člani, ki niso aktivni v smislu rednega udeleževanja sestankov AS; takšni so trije člani. Treba pa je upoštevati, da je skupno število članov, ki so pripravljeni vlagati svoja sredstva v AS, samo pet, kar skupno znese 17,8% anketiranega članstva. 25% članov na vprašanje o vlaganju lastnih sredstev ni odgovorilo. Nedvomno se rezultati pri vlaganju lastnih sredstev v AS povezujejo s tem, da je večina članov, ki se redno udeležuje sestankov, tudi živi na območju AS in za te smo že ugotovili, da so previdnejši glede vlaganja lastnih sredstev v AS. Podobno je tudi pri vprašanju, ali bi se dalo iz AS več iztržiti, saj je med pasivnimi člani več optimizma, 80% članov, ki se redno ne udeležujejo sestankov, pa meni, da se bi se iz AS dalo več iztržiti. Le 56,3% aktivnih članov je mnenja, da bi se dalo iz AS več iztržiti, tako da so mnenja deljena.

- **Aktivni člani agrarne skupnosti preferirajo ekonomske cilje, pasivni člani agrarne skupnosti pa okoljske cilje.**

Med člani, ki so bili aktivni v smislu udeleževanja sestankov, je delež takih, ki nasprotujejo umestitvi območja v Naturo 2000, bistveno večji v primerjavi s člani, ki so bili na tem področju pasivni.

Pri vprašanju: Ali ste v obdobju treh let prispevali ideje pri upravljanju AS so se tako aktivni kakor tudi pasivni člani večinsko opredelili proti vključitvi območja AS v režim Nature 2000.

Ko se aktivnost ocenjuje po pripravljenosti vložiti lastna sredstva v AS ob pričakovanem boljšem donosu med člani, ki so proti umestitvi območja v Naturo 2000, ni aktivnih – večinoma to članstvo živi na območju AS, zanje pa smo že predhodno ugotovili, da so pri vlaganju lastnih sredstev v AS previdni oz. zadržani (slika 4). Večina članstva, ki je v tem smislu aktivna, je pripravljena vlagati lastna sredstva v AS in tudi podpira vključitev območja AS v režim Nature 2000.

Odvisno je, s pomočjo katerega vprašanja določamo aktivnost članstva. Pri vprašanju aktivnosti glede redne udeležbe na sestankih AS se jasno kaže razlika med aktivnimi in pasivnimi člani: aktivni člani nasprotujejo vključitvi AS v Naturo 2000. Pri vprašanju o pripravljenosti vlaganja lastnih sredstev v AS ob pričakovanem boljšem donosu se slika obrne, saj aktivni člani večinoma podpirajo idejo vključitve območja AS v režim Nature 2000, čeprav Natura preprečuje večje posege v prostor. Pri določitvi aktivnosti članstva prek vprašanja o prispevanju novih idej v zadnjih treh letih ni zaznati bistvene razlike v mnenju med aktivnimi in pasivnimi člani. Raziskovalno vprašanje lahko delno potrdimo predvsem pri vprašanju redne udeležbe na sestankih AS in pripravljenosti vlagati lastna sredstva v AS, kjer je opazna razlika med aktivnim in pasivnim članstvom. Pri vprašanju o prispevku ideje pri upravljanju AS v zadnjih treh letih ni bistvene razlike v pogledih med aktivnim in pasivnim članstvom.

- **Sodelovanje in komunikacija**

Za uspešnost organizacije s skupnim upravljanjem je bistvena komunikacija saj krepi zaupanje med člani, kar je predpogoj za dogovor o obliki sodelovanja (Ostrom, 1998). Za delovanje organizacije pa je pomembno tudi, da se člani tega zavedajo, saj posledično komunikaciji posvečajo več časa, kar lahko rezultira v lažjem delovanju organizacije in boljših končnih rezultatih. Večina anketiranih članov prepozna komunikacijo kot pomembno, saj je 67,8% članov ocenilo, da je komunikacija zelo pomembna oz. pomembna pri odločanju v AS. Modus vseh anketiranih je ocena 5.

Anketirani člani prepoznajo tudi pomen usklajevanja glede rabe skupnih virov, saj 71,4% članov meni, da je na dolgi rok mogoče preživeti le, če se med seboj usklajujejo glede rabe skupnih virov. Med anketiranimi člani AS, ki menijo, da se na dolgi rok da preživeti le, če se med seboj usklajujejo glede rabe skupnih virov, ima kar polovica občutek, da njihove ideje niso zadostno upoštevane. Vprašanje pa je, kako so lahko anketirani člani mnenja, da njihove ideje niso zadostno upoštevane, saj je samo 6 članov oz. 21,4% v obdobju zadnjih treh let prispevalo ideje pri upravljanju agrarne skupnosti (slika 13). Obstaja možnost, da so bile določene ideje zavrnjene v postopku glasovanja na zborih AS.

- **Robustnost organizacije**

Od ponovne vzpostavitve Agrarne skupnosti Škrbina - Rubije - Šibelji je preteklo šele 17 let in sistem upravljanja s skupnimi viri še ni dokončno izpopolnjen. Žal na določena področja članstvo nima vpliva, pri tem bi izpostavili področje osnovnega priznavanja pravic, da člani sami postavijo lastna pravila, ki bi bila priznana s strani oblasti. Na tem področju bi bilo treba najprej dati agrarnim skupnostim možnost, da prevzamejo oz. izplačajo lastniške deleže, ki jih posedujejo občine, in s tem zagotoviti avtonomijo upravljanja ter normirati zakonodajo tako, da v kar največji meri dopušča agrarnim skupnostim, da same določijo notranjo organizacijo.

Področje jasne določitve mej je zadovoljivo urejeno tako fizično kakor tudi s strani pristojnosti, kdo lahko upravlja in črpa iz vira. Na področju stroškov in koristi je treba poudariti, da do sedaj še ni bilo finančnih vložkov, če izvamemo potne stroške in oportunitetne stroške posameznih članov. Če povzamemo: razporeditev med stroški in koristmi je na strani koristi. Pravila delovanja na tem področju so jasna in dogovorjena med člani. Članom je tudi dovoljeno oziroma je zaželeno sodelovanje pri sprejemanju in odločanju o pravilih, žal pa 42,9% članov meni, da njihove ideje niso zadostno upoštevane. Finančni nadzor je zadovoljiv. Pri fizičnem nadzoru vira pa ni določenega posameznika, ki bi opravljal to funkcijo oziroma ni posameznika, ki bi odgovarjal za to področje. Fizični nadzor se nadomešča z nadzorom članov AS, ki »spotoma« nadzirajo vir, kar pa ne more popolnoma nadomestiti nadzornika. Agrarna skupnost ima vzpostavljen sistem stopnjevalnih sankcij. Mehanizem za reševanje sporov je glasovanje članov AS, ki je do sedaj zadostoval. Kolikor pa bi prišlo do spora večjih razsežnosti, je s pravili ponovno vzpostavljene AS Škrbina - Rubije - Šibelji (1996) omogočena vzpostavitev tričlanske komisije z možnostjo vabila zunanjih strokovnjakov. Agrarna skupnost sodeluje z ostalimi organizacijami samo neformalno in področje ugnezdenja podjetja je pokrito le delno. Veljalo bi razmisliti o povezavah na področju prodaje in se vpeti v organizacije, ki omogočajo podporo na področju zakonodaje.

V splošnem ima agrarna skupnost dobre možnosti preživetja na dolgi rok, saj smo jo po analizi robustnosti, s pomočjo osmih načel robustnih organizacij s skupnim upravljanjem, ocenili med srednje robustno do robustno.

6 POVZETEK

Navkljub razmeroma dolgemu obdobju ukinitve in posledično nedelovanju agrarnih skupnosti se je ideja specifičnega upravljanja s skupnimi viri prenesla v današnji čas ter se postopoma oživlja, s tem pa se potrjuje, kako globoko je bil ta sistem zakoreninjen v slovensko družbo. Dober znak je vzpostavitev Združenja predsednikov agrarnih skupnosti Slovenije, ki predstavlja reprezentativni organ za pogajanja z državnim organom in nudi podporo agrarnim skupnostim.

V nalogi smo si zadali cilj proučiti Agrarno skupnost Škrbina - Rubije - Šibelji z več aspektov. S pomočjo raziskovalnih vprašanj smo ugotovili razlike med aktivnimi in pasivnimi člani AS na upravljavskem in ekonomsko-okoljskem področju. Pri tem smo si pomagali z anketiranjem članov AS in z intervjujem, ki je bil opravljen z bivšim predsednikom AS. Prvo raziskovalno vprašanje se je načelno potrdilo, saj se upravljavski cilji aktivnih in pasivnih članov razlikujejo, kar se močneje kaže pri vprašanju glede prispevanja ideje pri upravljanju AS v obdobju treh let, manj pa pri vprašanjih glede pripravljenosti vlaganja lastnih sredstev v AS ob pričakovanju boljšega donosa in mnenja o možnosti večjega iztržka iz AS. Pri vprašanju odnosa do okolja nasproti ekonomskim ciljem lahko raziskovalno vprašanje le delno potrdimo, saj se rezultat spreminja in je odvisen od načina, kako določiti aktivnost članov.

Robustnost AS smo določili s pomočjo osmih načel, ki jih je oblikovala Ostrom (2009) in so bila nadalje dopolnjena. S pomočjo analize smo ocenili, da je Agrarna skupnost Škrbina - Rubije - Šibelji srednje robustna do robustna in ima dobre možnosti za obstoj.

Ključno pri skupnem upravljanju z naravnimi viri je zaupanje, ki je predpogoj za sodelovanje. Predpogoj za zaupanje pa je komunikacija pri kateri se usklajujejo različna mnenja in pogledi na črpanje skupnega vira. Kolikor se člani tega ne bodo zavedali, se usklajevali in težili k skupnim ciljem, bo verjetnost obstoja agrarnih skupnosti veliko manjša. Med nastajanjem magistrskega dela smo ugotovili, da se člani AS Škrbina - Rubije - Šibelji zavedajo pomena komunikacije in sodelovanja za obstoj organizacije.

7 VIRI

Blaznik P. 1970. Kolektivna kmečka posest. V: Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev: [enciklopedična obravnava po panogah]: zgodovina agrarnih panog, zv. 1, agrarno gospodarstvo. Ljubljana, Državna založba Slovenije: 149-160

Bogataj N. 2012. Model delovanja slovenskih agrarnih skupnosti. V: Soupravljanje naravnih virov: vaške skupnosti in sorodne oblike skupne lastnine in skupnega upravljanja. Wageningen, Wageningen University and Research Centre: 23-37

Cooper T., Hart K., Baldock D. 2009. The Provision of Public Goods Through Agriculture in the European Union, Report Prepared for DG Agriculture and Rural Development. Contract No 30-CE-0233091/00-28. London, Institute for European Environmental Policy: 351 str.

Ensminger J. 2000. Experimental Economics in the Bush: Why Institutions Matter. V: In Institutions, Contracts and Organizations. Claude Menard (ed.). London, Edward Elgar: 158–171

Ensminger J. 2001. Reputations, Trust, and the Principal Agent Problem. V: Trust in Society. Cook K. S. (ed.). New York, Russell Sage Foundation: 185–201

Hardin G. 1968. The tragedy of the Commons. Science, New Series, 162, 3859: 1243-1248.
http://www.geo.mtu.edu/~asmayer/rural_sustain/governance/Hardin%201968.pdf
(5. maj 2014)

Jarc T. 2010. Srenjska ureditev na visoki gorenjski med preteklostjo in bodočnostjo. Radovljica, Medium d.o.o.: 240 str.

Kuhnert S. 2001. An Evolutionary Theory of Collective Action: Schumpeterian Entrepreneurship for the Common Good. Constitutional Political Economy, 12: 13-29

Na novo zapisana ustna pravila prejšnje AS Škrbina - Rubije - Miholje, z dne 17.12.1996 s članskim imenikom. Notarski zapisnik. Sežana, notar Mesar M. (neobjavljeno)

Ogorelec B. 2013. Biseri slovenske narave: O Naturi 2000. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
<http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=18> (1. okt. 2013)

Olson M. 2002. The Logic of Collective Action. Public Goods and the Theory of Groups. 20th ed. Cambridge, Harvard University Press: 189 str.

- Ostrom E., Schlager E. 1996. The Formation of Property Rights. V: Rights to Nature Ecological, Economic, Cultural, and Political Principles of Institutions for the Environment. Hanna S., Folke C., Maler K. G. (eds.). Washington DC,. Island Press: 127-156
- Ostrom E. 1998. A Behavioral Approach to the Rational Choice Theory of Collective Action Presidential Address, American Political Science Association, 1997. American Political Science Review, 92, 1: 1-22
- Ostrom V., Ostrom E. 1999. Public Goods and Public Choices. V: Polycentricity and Local Public Economies/Readings from the Workshop in Political Theory and Policy Analysis. McGinnis M. D. (ed.). Ann Arbor, The University of Michigan Press: 75-79
- Ostrom E., Dietz T., Dolšak N., Stern P. C., Stonich S., Weber E.U. 2002. The Drama of the Commons, Washington, DC, National Academy Press: 533.
[http://www.nap.edu/openbook.php?record_id=10287&page_\(10.jun.2013\)](http://www.nap.edu/openbook.php?record_id=10287&page_(10.jun.2013))
- Ostrom E. 2009. Design Principles of Robust Property-Rights Institutions: What Have We Learned?. V: Property Rights and Land Policies. Ingram K. G., Yu-Hung H. (eds.). Cambridge, Lincoln Institute of Land Policy: 1-27
- Ostrom E. 2010. Beyond Markets and States: Polycentric Governance of Complex Economic Systems. American Economic Review, 100: 641-672
- Pravila ponovno vzpostavljene Agrarne skupnosti Škrbina - Rubije - Šibelji. 1996. Notarski zapisnik. Sežana, notar Mesar M. (neobjavljeno)
- Pek Drapal D., Drevenšek M., Drapal A. 2004. Odnosi z lokalnimi skupnostmi. Razvoj odnosov z lokalnimi skupnostmi. 1. izd. Ljubljana, GV Založba, d.o.o.: 309 str.
- Petek F., Urbanc M. 2007. Skupna zemljišča v Sloveniji. Geografski vestnik, 79, 2.: 41-62.
- Poklembová V. 2013. Urban Governance. Sustainable Management of Public Spaces as Commons. Bratislava, Slovak University of technology in Bratislava: 122 str.
- Poteete R. A., Marco A. J., Ostrom E. 2010. Working Together. Collective Action, the Commons, and Multiple Methods in Practice. Woodstock, Princeton University Press: 346 str.
- Premrl T. 2013. Analiza stanja agrarnih skupnosti v Sloveniji na podlagi podatkov upravnih enot. Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije: 26 str.

- Resolucija o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020 – »Zagotovimo.si hrano za jutri« (ReSURSKŽ). 2011. Ur. l. RS št. 25/2011.
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO80> (5. dec. 2013)
- Rodela R. 2012a. Srenjske in jusarske skupnosti na krasu V: Soupravljanje naravnih virov: vaške skupnosti in sorodne oblike skupne lastnine in skupnega upravljanja. Wageningen, Wageningen University and Research Centre: 59-69
- Rodela R. 2012b. Uvod v skupno lastnino in skupno upravljanje naravnih virov V: Soupravljanje naravnih virov: vaške skupnosti in sorodne oblike skupne lastnine in skupnega upravljanja. Wageningen, Wageningen University and Research Centre: 11-19
- Sporazum o ponovni vzpostavitvi Agrarne skupnosti Škrbina - Rubije - Šibelji. Sežana. 30. jan. 1996. Notarski zapisnik. Sežana, notar Mesar M. (neobjavljeno)
- Strategija razvoja slovenskega kmetijstva. 1992. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS: 88 str.
- Stvarnopravni zakonik (spz). 2002. Ur. l. RS, št. 87/02
- Valenčič V. 1970. Agrarni proizvodnji namenjena zemlja. V: Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev. Zv. 1. Ljubljana, SAZU: 131-146
- Vilfan M. 2013. Presoja ukrepov kmetijske politike pri ohranjanju planin na območju načrtovanega regijskega parka Kamniško-Savinjske alpe. Magistrsko delo. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko: 114 str.
http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/gozdarstvo/md_vilfan_maja.pdf
(1. maj 2014)
- Williams T. O. 1998. Multiple Uses of Common Pool Resources in Semi-arid West Africa: A Survey of Existing Practices and Options for Sustainable Resource Management. Natural Resource Perspectives, 38: 10 str.
- Zakonu o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic. 1994. Ur. l. RS 5/94
- Zakon o razpolaganju s premoženjem bivših agrarnih skupnosti. 1965. Ur. l. SRS 7/65
- ZPASS. Združenje predsednikov agrarnih skupnosti. 2013. Pogajanja o davku na nepremičnine.
<http://agrarne.si/pogajanja-o-davku-na-nepremicnine/> (1.sept.2013)

Zikos D., Kluvánková - Oravská T., Slaviková L. 2010. Experiments on Common Pool Resources: Innovative Tools Providing Multi – dimensional Insights. Experiences from Three New EU Member States. V: From Government to Governance? New Governance for Water and Biodiversity in an Enlarged Europe. Kluvánková - Oravská T. in sod. (eds.). Praha, Alfa Nakladatelství, s. r. o.: 107-127

Žvipelj V. 2000. Mnenje prebivalcev o zaraščanju kmetijskih zemljišč na območju občin Pivka in Postojna. Diplomsko delo. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo: 91 str.

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem vsem, ki so pripomogli k nastanku magistrske naloge. Predvsem mentorju prof. dr. Andreja Udovču, ki me je usmerjal, spodbujal in mi svetoval v procesu nastanka naloge. Zahvaljujem se tudi recenzentu prof. dr. Stanetu Kavčiču in doc. dr. Luki Juvančiču za pomoč, ki sta mi jo nudila pri nastajanju naloge.

Iskrena hvala bratu dipl. ing. Andreju Czernyju, dosedanjemu predsedniku AS, da si je vzel čas za intervju in bil na razpolago za dodatna vprašanja.

Zahvala tudi moji družini Taji, Asji in Matisu za spodbude in razumevanje skozi celoten študij.

PRILOGE

Priloga A: Anketni vprašalnik

Spoštovani!

Sem Tomaž Czerny, študent podiplomskega študija na Biotehniški fakulteti v Ljubljani, smer Ekonomika naravnih virov in pripravljam magistrsko nalogo z naslovom »Analiza skupnega upravljanja naravnih virov na primeru agrarne skupnosti Škrbina - Rubije - Šibelji«.

Lepo bi vas prosil za sodelovanje pri izpolnitvi anketnega vprašalnika, ki mi bo v pomoč pri spoznanjih in vidiku upravljanja skupnih naravnih virov.

Anketa je anonimna, pridobljeni podatki bodo uporabljeni izključno za potrebe magistrske naloge in predstavljeni tako, da odgovorov posameznega anketiranca ne bo mogoče prepoznati.

ANKETNI VPRAŠALNIK

1. Ali živite na območju agrarne skupnosti?
  - a. da
  - b. ne

2. Ali se redno udeležujete sestankov agrarne skupnosti?
  - a. da
  - b. ne

3. Imate vi oz. vaša družina v lasti obdelovalne površine (pašnik, njiva, travnik, gozd), ki niso del zemljišč agrarne skupnosti.
  - a. ne
  - b. da. Prosim, navedite skupno površino v ha
    - I. njive: _____
    - II. travniki: _____
    - III. pašniki: _____
    - IV. gozd: _____

4. Zaposlitveni status:

- a. študent
- b. samozaposlen (obrniki, podjetnik, kmet)
- c. zaposlen
- d. upokojenec
- e. drugo _____

_____

5. Ali menite, da so posameznikovi interesi pomembnejši od skupnih interesov?

- a. da
- b. ne

6. Ocenite z ocenami od 1 do 5 kako pomembna se vam zdi komunikacija pri odločanju v agrarni skupnosti? pri čemer je 5 zelo pomembna in 1 nepomembna.

1 – nepomembna   2   3   4   5 – zelo pomembna

7. Ali menite, da je na dolgi rok mogoče preživeti le, če se med seboj uskladimo glede rabe skupnih virov?

- a. da
- b. ne
- c. drugo _____

_____

8. Ali ste v obdobju treh let prispevali ideje pri upravljanju agrarne skupnosti?

- a. da,   kaj   in   kako   ste   predlagali?

_____

_____

_____

- b. ne

9. Ali imate občutek, da so vaše ideje zadostno upoštevane?

- a. da
- b. ne

10. Predlagal bi več idej, pa v tem ne vidim smisla?

- a. Se ne strinjam s to trditvijo
- b. Da, se strinjam s to trditvijo. Prosim, navedite, zakaj? _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

11. Ali ste mnenja, da bi se dalo iz agrarne skupnosti več iztržiti?

Člani agrarne skupnosti bi tako imeli več koristi - prihodkov s strani izkoriščanja virov na zemljišču agrarne skupnosti.

a. da,

zakaj? _____

_____

b. ne,

zakaj? _____

_____

c. drugo _____

_____

12. Ali se vam zdi umestitev področja agrarne skupnosti v Naturo 2000 smiselna?

Njen namen je ohranjanje biotske raznovrstnosti (ohranjanje narave), in sicer tako, da varuje naravne habitate ogroženih rastlinskih in živalskih vrst, pomembnih za Evropsko unijo. Slaba stran projekta pa je, da onemogoča večje infrastrukturne projekte.

a. da,

zakaj? _____

_____

b. ne,

zakaj? _____

_____

13. Ali bi bili pripravljene vlagati (investirati) lastna sredstva v agrarno skupnost, ob pričakovanju boljšega donosa na dolgi rok? (pod investicije se štejejo: dodatni nakup zemljišča, izboljšave zemljišč, pogozdovanje...)

a. da, za kateri?

namen? _____

b. ne,

zakaj? _____

_____

14. Kako vidite v prihodnje agrarno skupnost; možnosti razvoja, potencial ....

_____
_____
_____

15. Prosim, če nam zaupate še vaš spol: M ali Ž in

starost: _____

Priloga B: Intervju

1. Meje

Kako so fizično meje označene?

Prisvajanje – ali je prisotno?

Kako okolje sprejema lastnino po denacionalizaciji?

Vpis v zemljiško knjigo? (izveden, v kakšni meri, delež vpisanih članov)

Ali so bile kraje in ali so bile prijavljene...?

Kako okolje sprejema organizacijo?

2. SORAZMERNO RAVNOVESJE MED STROŠKI IN KORISTMI

Kako se pridobivajo finančni viri?

Razmerje vložka nasproti izplenu?

Občutek pravičnosti (anketa)?

3. DOGOVOR KOLEKTIVNE ODLOČITVE

Kako člani sodelujejo na zborih?

Udeležba članov na zborih?

Ideje članov na zborih?

Upoštevanje idej članov?

Ali občina sodeluje na zborih?

Občutek ljudi pri sprejemanju njihovih idej?

4. NADZOR

Ali je določena oseba za nadzor?

Nadzor poslovanja kako se izvaja?

(primer nadzora bančnega računa)?

Ali in kako se izvaja fizični nadzor območja virov?

Izkušnje in kaj so se naučili?

5. STOPNJEVALNE SANKCIJE

Obstaja sistem kaznovanja?

Ali je stopnjevalni?

6. MEHANIZMI REŠEVANJA SPOROV

Kako se rešujejo spori?

Ocena zaupanja med uporabniki?

7. OSNOVNA PRIZNAVANJE PRAVIC

Sistem v Sloveniji

Ali so se uporabniki pritoževali glede pravil izven organizacije?

8. UGNEZDENJE PODJETJA

Ali AS sodeluje s krovnimi organizacijami?

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Tomaž Alojzij CZERNY

**ANALIZA SKUPNEGA UPRAVLJANJA NARAVNIH
VIROV NA PRIMERU AGRARNE SKUPNOSTI
ŠKRBINA - RUBIJE - ŠIBELJI**

MAGISTRSKO DELO

Magistrski študij – 2. stopnja

Ljubljana, 2014

